

Specifika školních družin ve Zlínském kraji

Lenka Šerá

Bakalářská práce
2014

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2013/2014

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Lenka Šerá**

Osobní číslo: **H11892**

Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**

Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Forma studia: **prezenční**

Téma práce: **Specifika školních družin ve Zlínském kraji**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.

Vymezení terminologie a teoretických východisek z oblasti výchovy, školní družiny a volného času.

Příprava metodiky empirické části, zpracování projektu výzkumu a stanovení výzkumného problému.

Realizace kvantitativního výzkumu formou dotazníkového šetření.

Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.

Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

HÁJEK, B. Jak vytvořit vzdělávací program pro školní družiny. Praha: Nakladatelství Portál. 2007. ISBN 978-80-7367-233-1.

HOFBAUER, B. Děti, mládež a volný čas. Praha: Nakladatelství Portál. 2004. ISBN 80-7178-927-5.

PÁVKOVÁ, J. et al. Pedagogika volného času. Praha: Nakladatelství Portál. 2001. ISBN 80-7178-569-5.

PÁVKOVÁ, J., HÁJEK, B. et al. Školní družina. Praha: Nakladatelství Portál, 2003. ISBN 80-7178-751-5.

CHRÁSKA, Miroslav. Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1369-4.

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Jana Jurčíková

Ústav pedagogických věd

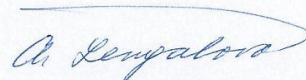
Datum zadání bakalářské práce:

20. ledna 2014

Termín odevzdání bakalářské práce:

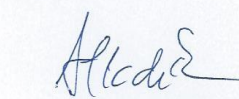
2. května 2014

Ve Zlíně dne 20. ledna 2014

doc. Ing. Anežka Lengálová, Ph.D.

děkanka

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.

ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 28.4.2014

Lenka Ševčíková

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Opírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užit či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlídí k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Cílem bakalářské práce je nahlédnout a přiblížit zařízení školní družiny ve Zlínském kraji. První kapitola teoretické části se zabývá elementárními pojmy, jako je výchova, její cíle a funkce, volný čas a volnočasové organizace. Další kapitola se věnuje terminologickému zakotvení školní družiny, taktéž přibližuje její funkce a cíle, prostředí a materiální vybavení, ale neopomíná ani vnitřní řád, který ve školní družině funguje. Třetí kapitola se zabývá aktéry školní družiny. Charakterizuje roli vychovatele či vychovatelky a přibližuje roli rodičů dětí a v poslední části vymezuje dítě mladšího školního věku, jeho osobnostní vývoj, sociální rozvoj, hru a zájmy. Praktická část se zabývá pohledem na školní družinu z hlediska rodičů dětí, které toto zařízení navštěvují. Zjišťuje, jaké znalosti mají tyto rodiče o školní družině, kam jejich dítě dochází. Zkoumá, jak ovlivňuje pobyt ve školní družině děti v jejich volném čase. Výstupem výzkumu bude míra informovanosti rodičů o školní družině, kterou navštěvuje jejich dítě.

Klíčová slova: výchova, volný čas, volnočasové organizace, školní družina, dítě mladšího školního věku.

ABSTRACT

The main aim of this bachelor's thesis is to offer an insight into the issue of after-school childcare in the Zlín Region. The first chapter of the theoretical part defines basic terminology such as education, its targets and functions, leisure time and leisure time organizations. Next chapter anchors the related terminology, i.e. after-school childcare, its function and aims, environment and material equipment, as well as the daily program. The third chapter deals with the participants of after-school childcare. It characterises the role of the after-school child-minder, approximates the role of parents and in the last part pays attention to a preschool-aged child, its personality and social development, play and interests. The practical part offers a general overview of after-school childcare from the perspective of parents of children, who visit the facility. The work aims to find out about the parent's knowledge of the organization their children attend. It explores the effect that the time spent in after-school childcare has on children's free time. The research outcome is a determined level of awareness among parents about the after-school childcare facility their child attends.

Keywords: education, leisure time, leisure time organizations, after-school childcare, preschool-aged child.

Poděkování

Děkuji své vedoucí bakalářské práce Mgr. Janě Jurčíkové za ochotné vedení, vstřícný přístup, trpělivost a cenné rady, které mi při zpracovávání mé práce poskytla. Děkuji také Lence Peškové za poskytnutí cenných informací, zkušeností a dobrých rad.

Prohlášení

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

Ve Francově Lhotě 28.4.2014

Podpis: .....

OBSAH

ÚVOD	10
I TEORETICKÁ ČÁST	11
1 VÝCHOVA.....	12
1.1 VÝCHOVA MIMO VYUČOVÁNÍ A JEJÍ FUNKCE.....	13
1.2 POJEM VOLNÝ ČAS	16
1.3 VOLNOČASOVÉ ORGANIZACE.....	18
2 TERMINOLOGICKÉ ZAKOTVENÍ POJMU ŠKOLNÍ DRUŽINA.....	21
2.1 PRÁVNÍ ZAKOTVENÍ.....	22
2.2 FUNKCE ŠKOLNÍ DRUŽINY	24
2.3 CÍLE ŠKOLNÍ DRUŽINY	25
2.4 PROSTŘEDÍ A MATERIÁLNÍ VYBAVENÍ ŠKOLNÍ DRUŽINY	26
2.4.1 Vnitřní řád školní družiny.....	27
3 ČINITELÉ ŠKOLNÍ DRUŽINY	30
3.1 VYCHOVATELÉ.....	30
3.2 RODIČE.....	32
3.3 DÍTĚ MLADŠÍHO ŠKOLNÍHO VĚKU	34
3.3.1 Tělesný vývoj dítěte mladšího školního věku	36
3.3.2 Sociální vývoj dítěte mladšího školního věku	36
3.3.3 Hra a zájmy dítěte mladšího školního věku	38
II PRAKTICKÁ ČÁST.....	40
4 VÝZKUMNÝ PROBLÉM	41
4.1 KLÍČOVÉ KONCEPTY	41
5 DESIGN VÝZKUMU.....	43
5.1 VÝZKUMNÉ OTÁZKY	43
5.2 VÝZKUMNÉ CÍLE	43
5.3 VÝZKUMNÝ SOUBOR	43
5.4 TECHNIKA SBĚRU DAT	44
5.5 METODY ANALÝZY DAT.....	44
6 ANALÝZA DAT.....	45
7 INTERPRETACE DAT	67
8 DOPORUČENÍ	70
ZÁVĚR	71
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	72
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	74

SEZNAM GRAFŮ.....	75
SEZNAM PŘÍLOH	76

ÚVOD

Velkou motivací pro napsání bakalářské práce byla praxe ve školní družině. Název je vybrán podle toho, že se v praktické části této práce jedná jen o družiny ve Zlínském kraji. Právě školní družiny se snaží naplnit volný čas dětí, které zde přicházejí. Jejich náplní je vytváření pozitivních návyků na trávení volného času a získávání dostatku informací o dalších zájmových činnostech, které jsou součástí výchovy volného času. Právě toto zařízení zabezpečuje pro děti aktivní odpočinek, zájmové a rekreační činnosti a mnohdy i přípravu na vyučování. Děti by se ve školní družině měly cítit příjemně a vychovatelka jim měla poskytnout příjemné klima.

Tématem školní družiny se u nás v české republice zabývá zejména Bedřich Hájek. Dále pak Jiřina Pávková, nebo Anna Holeyšovská. Právě tito autoři se ve svých publikacích věnují, jako jedni z mála, tomuto zařízení.

Cílem teoretické části je seznámit čtenáře s zařízením školní družiny. Má tři kapitoly.

První se věnuje obecně výchově, která v tomto zařízení dozajista probíhá. Dále charakterizuje funkce výchovy mimo vyučování, vysvětluje pojem volný čas a přibližuje nám volnočasové organizace.

Druhá kapitola se zcela zaobírá zařízením školní družiny. Jak právnímu zakotvení tohoto zařízení, tak funkcemi a cíly školní družiny. Neopomíná i prostředí a materiální vybavení školních družin s vnitřním řádem tohoto zařízení.

Třetí a poslední kapitola se zabývá činiteli školní družiny. Jako první vychovateli, poté i rodiči a charakteristikou dítěte mladšího školního věku, jeho vývoji osobnosti, sociálnímu rozvoji a v poslední podkapitole i hře a zájmům dítěte mladšího školního věku.

Cílem praktické části práce je zjistit, jak jsou rodiče ve Zlínském kraji informováni o zařízení školní družiny, kam dochází jejich děti. Dále pak, jaké se vyskytují názory rodičů na zařízení školní družiny a trávení volného času jejich dětí.

Praktická část začíná čtvrtou kapitolou, která se věnuje výzkumnému problému a klíčovému konceptům výzkumu. Pátá kapitola pojednává o výzkumných otázkách a cílech, výzkumném souboru, technice sběru dat, kterou je nestandardizovaný dotazník, a metody analýzy dat. Šestou kapitolou je samotná analýza dat a v sedmé kapitole navrhuji doporučení na zlepšení současné situace.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 VÝCHOVA

V první kapitole charakterizujeme proces výchovy obecně. Vymezíme funkce výchovy mimo vyučování, také pojem volný čas a s ním související volnočasové organizace.

Dle Koti (2011, s. 55) můžeme výchovu jakožto předmět pedagogiky definovat jako specificky lidskou aktivitu, jejíž podstata spočívá v navozování a řízení záměrných změn a procesů v osobnosti. Tím lze výchovu pojímat jako specifický druh socializace, který je vymezen vědomým a řízeným ovlivňováním vývoje lidské osobnosti. Právě tato výchova je současně odlišena od všech náhodných vlivů působících na jedince, jako je místo narození, tlak vzduchu, klimatu, úrazů atd. Pojem výchova lze také přesněji vymežit jako institucionalizované činnosti provozované formou profesionální aktivity vychovatele či vzdělavatele.

Základní smysl výchovy tvoří rozvinutí lidských hodnot i postojů a vybavení člověka znalostmi a dovednostmi, které mu budou umožňovat cítit se bezpečněji, a mít více prožitků a uspokojení v životě. (Važanský a Smékal, 1995, s. 57)

Dle Pávkové (2008, s. 65) bývá termín výchova nejčastěji chápán jako záměrné, cílevědomé, dlouhodobé působení vychovávajícího na vychovávaného v pozitivním smyslu. Podle Čápa a Mareše (2001, s. 249) se výchova překrývá nejen s vývojem osobnosti, ale také se socializací. Výchova jako proces je velice složitá, má různé varianty a neexistuje jediný vhodný, na všechny aplikovatelný recept, jak ji provádět co nejlíp. Čáp s Marešem (2001, s. 248) dále zmiňují, že výchova není jen jednosměrné a záměrné působení rodičů na děti, jak se na první pohled zdá. Vysvětlují, že odlišení záměrů výchovy od nezáměrných vlivů prostředí je pouze relativní.

Podle Brezinky (1996, s. 13) je výchova tedy pokus o ovlivnění, jímž chceme dosáhnout zlepšení, zdokonalení, či zhodnocení osobnosti vychovávaného. Výchovné úkony, stejně jako výchovné instituce, jsou prostředky – i když ne vždy vhodné – k dosažení tohoto účelu. Výchovné cíle musíme mít dříve, než začneme vychovávat. Kdo vychovává, musí především vědět, k čemu chce, nebo má vychovávat. Teprve potom má smysl hledat metody, s jejíž pomocí by se snad dalo cíle dosáhnout.

Slovem cíl se míní výsledek nějakého jednání, o nějž usilujeme. Výchovný cíl je tedy to, čeho chce někdo dosáhnout výchovnými úkony. V každém případě je to určitá vlastnost, nebo souhrn více vlastností osobnosti, která je objektem výchovy. Může jít o relativně speciální vlastnosti, jako je například „životní schopnost čist“, nebo o určitý stav celé osobnosti, jako je například „životní zdatnost“, schopnost obstát v životě. (Brezinka, 1996, s. 14)

Brezinka tvrdí (1996, s. 14-15), že psychologicky vzato je výchovný cíl představa o určité psychické dispozici vychovávaného, k jejímuž dosažení má přispět právě výchova. Psychická dispozice je předpokládána ochota k jistému způsobu prožívání a chování. Tyto dispozice si představujeme jako relativně stálé vlastnosti, které člověka uschopňují a činí náchylným k určitým prožitkům, či výkonům. K tomu patří schopnosti, dovednosti, postoje, smýšlení, přesvědčení, ctnosti, zájmy, všechny druhy znalostí, umění atd.

Dle Hofbauera (2004, s. 11) život a výchova dnešních dětí, dospívající mládeže a mladých dospělých probíhá v různých prostředích, většinou nejprve u rodičů a později po založení vlastní rodiny, také s partnerem a dětmi, ve škole, v přípravě na profesi a později ve světě práce, ve volném čase a jeho zájmových či společenských aktivitách, v prostředí ovlivňované médií, v obci a dalších veřejných prostředcích až po celostátní a mezinárodní dimenzi. Volnočasové aktivity uskutečňované v těchto prostředcích mají různý obsah, hodnotové zaměření a účinky. Pomáhají utvářet jednotlivce, jejich skupiny, mladou generaci potažmo celou společnost. Často se prolínají a navzájem podporují, někdy se však ve svém účinku míjejí, nebo si navzájem překáží. A právě z těchto důvodů roste význam výchovného zhodnocování volného času.

Výchova je ve školní terminologii jistě jeden z nejvýznamnějších pojmů, protože je důležitá pro další rozvoj jedince. Přikláníme se k tvrzení Brezinky (1996, s. 13), že výchova je pokus o ovlivnění, jímž chceme dosáhnout zlepšení a zdokonalení osobnosti vychovávaného. V následující podkapitole si proto charakterizujeme výchovu mimo vyučování.

1.1 Výchova mimo vyučování a její funkce

Dle Pávkové, Pavlíkové a Hrdličkové (2002, s. 37) výchovu mimo vyučování tvoří rodina, škola, zařízení pro výchovu mimo vyučování, některé další subjekty a jiné společenské vlivy. Výchovu mimo vyučování lze vymezit takto: probíhá mimo povinné vyučování, probíhá mimo bezprostřední vliv rodiny, je institucionálně zajištěná a uskutečňuje se převážně ve volném čase.

Pedagogické ovlivňování volného času, a to zejména výchova dětí a mládeže v době mimo vyučování, je významnou oblastí výchovného působení. Tato výchova poskytuje příležitost vést jedince k racionálnímu využívání volného času, formovat hodnotné zájmy, uspokojovat a kultivovat významné lidské potřeby, rozvíjet specifické schopnosti a upevňovat žádoucí

morální vlastnosti. Obsah i způsob využívání volného času mají značný význam i z hlediska duševní hygieny. Způsob odpočinku, rekreace a zábavy se odráží i ve studijních a pracovních výkonech člověka. Hodnotné a trvalé celoživotní zájmy mohou kladně ovlivňovat i partnerské vztahy a výchovu dětí. Dalším důležitým úkolem výchovy mimo vyučování je rozvíjení celoživotního vzdělávání, zejména v souvislosti se zájmovou orientací člověka. Tato oblast výchovy tedy plní funkci výchovnou, vzdělávací, zdravotní i sociální. (Pávková, Pavlíková a Hrdličková, 2002, s. 37)

Funkce výchovy mimo vyučování podle Pávkové, Pavlíkové a Hrdličkové (2002, s. 39-40):

Výchovně-vzdělávací funkce – na tuto funkci je kladen zvlášť velký důraz. Různé instituce se podílejí podle svých specifických možností na rozvíjení schopností dětí a mládeže, na usměrňování, kultivaci a uspokojování jejich zájmů a potřeb, na formování žádoucích postojů a morálních vlastností. Děti se motivují ke společensky žádoucímu využívání volného času, k získávání nových dovedností a vědomostí a tím i rozvoji poznávacích procesů. Na základě praktických zkušeností si mladí lidé vytvářejí vlastní názor na život a na svět.

Zdravotní funkce – tuto funkci plní instituce pro výchovu mimo vyučování tím, že přispívají k usměrňování režimu dne tak, aby pomáhal vytvářet zdravý životní styl. To spočívá ve střídání činností různého charakteru a to např. duševní a tělesné aktivity, práce a odpočinek, nebo činností organizovaných a spontánních. Pohybové, tělovýchovné a sportovní činnosti ve volném čase kompenzují dlouhé sezení při vyučování. Zařízení, která zajišťují stravování, mají možnost vést děti ke správné životosprávě a dodržování hygieny. Velký zdravotní význam má i účelně volené, hygienicky nezávadné a estetické materiální prostředí a dostatek prostoru k činnosti.

Sociální funkce – výchovně-vzdělávací zařízení mohou také v době mimo vyučování vyrovnávat rozdíly mezi nestejnými materiálními a psychologickými podmínkami v rodinách. Pomáhají tím zvláště dětem z méně podnětného nebo konfliktního rodinného prostředí. Podílejí se na utváření bohatých a žádoucích vztahů. Zvlášť významná je sociální funkce těch zařízení, která pracují s mladšími dětmi, nebo přechodně, či trvale plní funkci rodinné výchovy, a to jsou dětské domovy nebo domovy mládeže. Součástí této funkce je i nácvik komunikačních dovedností, rozvoj sociálních kompetencí a seznamování s pravidly společenského chování.

Dle Pávkové (2008, s. 76-77) má mít realizace výchovy mimo vyučování ve volném čase určité požadavky. Kromě velmi obecných principů výchovy a pedagogických zásad, které platí ve všech oblastech výchovy, lze stanovit specifické požadavky pro různé oblasti výchovy. A také v oblasti výchovy mimo vyučování takové požadavky jsou stanoveny. Jsou to: *požadavek demokratičnosti* ve výchově – je to princip, který zaručuje všem občanům v oblasti výchovy a vzdělávání stejná práva. *Požadavek humanity* ve výchově – zdůrazňuje myšlenky kultivace osobnosti v procesu vzdělávání, který směřuje k hledání lidské identity a k podpoře pozitivních mezilidských vztahů. *Požadavek vědeckosti* – znamená opírat své výchovné postupy nejen o osobní zkušenosti, ale také o výsledky vědeckého bádání v pedagogice příbuzných vědách. *Požadavek spojení teorie s praxí* – je nezbytné umět využívat teoretické vědomosti v povolání a běžném životě.

Výchova mimo vyučování má výrazně činnostní charakter. Obsah výchovy mimo vyučování tvoří výchovně-vzdělávací činnosti odpočinkové, rekreační, zájmové, veřejně prospěšné, sebeobslužné a příprava na vyučování. (Pávková, Pavlíková a Hrdličková, 2002, s. 51)

Z charakteru výchovy mimo vyučování vyplývají další specifické požadavky, podle jejichž respektování lze do určité míry posuzovat kvalitu výchovného působení. Jsou to: *požadavek pedagogického ovlivňování volného času* – nutnost citlivého pedagogického vedení k rozumnému využívání volného času, každé dítě má mít příležitost k účelnému naplnění volného času. *Požadavek jednoty a specifčnosti vyučování a výchovy mimo vyučování* – vymezuje společné plnění výchovného cíle a rozvoje osobnosti. *Požadavek dobrovolnosti* – je pro práci s dětmi, mládeží i dospělými ve volném čase také velmi podstatný, je to dobrovolná účast na činnostech. Má určitá omezení, mnohdy se jedná o relativní dobrovolnost. *Požadavek aktivity* – aktivní podíl účastníků na všech fázích činnosti. *Požadavek seberealizace* - činnosti, aby úplně každý jednotlivec mohl uplatnit své specifické vlohy a schopnosti a cítit v některé oblasti úspěšný. *Požadavek pestrosti a přitažlivosti* – obsah, metody i formy práce a jejich střídání, je zde také obsažen *požadavek odpočinkového a rekreačního zaměření*. *Požadavek zajímavosti a zájmovosti* – uspokojování, podněcování, rozvíjení, prohlubování a kultivování zájmů je jedním z podstatných úkolů v této výchovné práci. *Požadavek citlivosti a citovosti* – určuje pedagogovi zvýšenou citlivost při vedení a motivování činnosti. *Požadavek orientace na sociální kontakt* – volný čas, by měl být prožíván v interakci s ostatními lidmi, přáteli. Dalším je *požadavek efektivity* – vyžaduje, aby se dosahovalo správných cílů správnými prostředky, racionálně a hospodárně. S tím souvisí *požadavek*

kvality a evaluace – každý pedagog a zařízení se musí pravidelně zamýšlet, zda se jim daří dosahovat svých cílů a jsou schopni prokázat výsledky své činnosti. (Pávková, 2008, s. 77-78)

O výchově mimo vyučování píšeme, protože těsně souvisí se školní družinou, kam děti dochází po vyučování. Zároveň navazujeme na volný čas, který charakterizujeme v další podkapitole.

1.2 Pojem volný čas

V literatuře se nacházejí četné pokusy definovat volný čas. Ukazují značnou variabilitu jednotlivých významů, které sahají od zdůrazňování ekonomických, sociologických, psychologických, filozofických, pedagogických a kulturně kritických momentů až k negaci významu takových definic. Souhrnně však musí být o vývoji volného času – v dnešním slova smyslu – pojednáváno ve více rovinách. (Važanský a Smékal, 1995, s. 17)

Objasňováním tohoto pojmu se zabývá mnoho odborných publikací. Dle Pávkové, Hájka a Hofbauera (2002, s. 13) se pod pojmem volný čas běžně zahrnuje odpočinek, rekreace, zábava, zájmové činnosti, zájmové vzdělávání, dobrovolná společensky prospěšná činnost i časové ztráty s těmito činnostmi spojené. Z hlediska dětí a mládeže do volného času nepatří vyučování a činnosti s ním spojené, jako je sebeobsluha, základní péče o zevnějšek a osobní věci, povinnosti spojené s provozem rodiny, domácnosti, výchovného zařízení a další uložené vzdělávání. Součástí volného času nejsou ani činnosti zabezpečující biologickou existenci člověka, jako je jídlo, spánek, hygiena, zdravotní péče. Ale i z těchto činností si lidé dokážou vytvořit svého koníčka, což je zřejmé na příkladu ve vztahu k přípravě, či konzumaci jídla.

Hofbauer (2004, s. 13) volný čas charakterizuje jako čas, kdy člověk nevykonává činnosti pod tlakem závazků, jež vyplývají z jeho sociálních rolí, zvláště z dělby práce a nutnosti zachovávat a rozvíjet svůj život. Někdy se vymezuje jako čas, který zbývá po splnění pracovních i nepracovních povinností – to je tzv. zbytková, reziduální teorie volného času rozšířená zejména v německé literatuře. Přesnější a úplnější je však jeho charakteristika jako činnosti, do níž člověk vstupuje s určitým očekáváním, účastní se jí na základě svého svobodného rozhodnutí, která mu přináší příjemné zážitky a uspokojení. Jako hlavní funkce

volného času se uvádějí odpočinek, jako regenerace pracovní síly, zábava, jako regenerace duševních sil a rozvoj osobnosti, jako spoluúčast na vytváření kultury.

Mezi hlavní předpoklady rozvoje volného času patřil růst jeho rozsahu jako důsledek zkracování pracovní doby u dospělých a jejího odstraňování u dětí a mladistvých, rozšiřování celkového objemu volného času celé populace, zvláště u mladé generace a kumulace volného času do měst, jejichž počet obyvatel v procesu urbanizace rychle rostl celkově i vzhledem k celé populaci. (Hofbauer, 2004, s. 25)

Podle Vážanského a Smékala (1995, s. 23-24) jsou s pojmem volný čas spojeny nejen časové aspekty, jako je volný čas a pracovní doba, ale také obsahové aspekty, kde uvádíme volný čas – svoboda, volnost v jednání. Přes značné těžkosti způsobené tímto omezením, se v současné době uvádějí **dva hlavní směry v chápání termínu volný čas:**

- *Negativní pojem* – volný čas v tomto smyslu znamená zbývající dobu celkového denního průběhu, která zůstala po studijně, nebo pracovním podmíněném čase, úkolech v domácnosti a po uspokojení základních fyziologických potřeb.
- *Pozitivní pojem* – volný čas je charakterizován jako disponibilní časový prostor, v němž by volný čas mohl pro jedince znamenat svobodu. Je také dobou, v níž se individuum může nezávisle na jakýchkoli povinnostech výhradně svobodně rozhodovat, či bude dělat to, či ono, k čemuž jej nikdo nenutí a k čemuž též není podvědomě nuceno.

Hofbauer (2008, s. 26) dále tvrdí, že děti a mladí lidé realizují své volnočasové aktivity sami, nebo se zúčastňují těch, které v jejich zájmu a za jejich spoluúčasti připravují dospělí. Děti jsou činitelem velmi strukturovaným a značně proměnlivým. Citlivě reagují na vývoj společnosti a požadavky výchovy mladé generace, přání účastníků a na podmínky jejich života ve volném čase. Zatímco dospělí se na výchově mladých ve volném čase přímo podílejí jako vedoucí, vychovatelé, animátoři a organizátoři. Stávají se tak spoluúčastníky a spoluvůdci výchovného zhodnocování volného času.

Aktivity volného času pomáhají také řešit negativní jevy mezi dětmi a mladými lidmi. V současnosti tyto aktivity stále častěji překračují hranice tradičního vymezení výchovy a vzdělávání dětí a mládeže a vstupují do dalších oblastí jejich života. Významná je v tomto směru zvláště sféra zdravotní a sociální, kde jde o děti a mladé lidi trpící různými formami znevýhodnění. Zvláštní místo v jejich působení proto nachází relaxace emocionálního využití, kompenzace tělesných nebo psychických nedostatků a to zejména zvyšováním důvěry ve

vlastní síly, která napomáhá ke zdravotní asociální rehabilitaci a k návratu do normálního života. V těchto souvislostech se hovoří o *léčebné rekreaci*, která zahrnuje léčebné postupy a rekreační aktivity osob nemocných, nebo žijících v nepříznivých podmínkách. Dále *terénní sociální práce*, neboli streetwork, představuje sociální působení mezi mladými rizikovými jedinci a jejich skupinami v přirozených podmínkách a prostředích jejich života. Nesmíme opomenout šikanu, která patří také mezi negativní jevy života dnešních dětí a mladých lidí, jejímiž iniciátory a pachatelé bývají obvykle sami mladí lidé. K šikaně dochází často právě ve volném čase. (Hofbauer, 2004, s. 95-96)

Průcha (2009, s. 92-93) se zmiňuje o pedagogice volného času, která je nyní rozvíjena u nás i ve světě – anglické ekvivalenty tohoto pojmu znějí *out-of school*, nebo *leisure and education*. Mezinárodní významy mají souběžně dva významy: mimoškolní vzdělávání a pedagogika volného času, přesněji bychom tedy v češtině mohli mluvit jako o pedagogice mimoškolní výchovy a vzdělávání, ale výše uvedený pojem je již více vžitý. Pedagogika volného času se tedy zabývá obsahem, formami a prostředky edukačních aktivit, činností školských a jiných zařízení, která zabezpečují edukaci ve volném čase, teorií a výzkumem toho, jak současná mládež tráví volný čas v podmínkách soudobého stavu společnosti.

S volným časem dále souvisí i volnočasové organizace, ve kterých děti mohou svůj volný čas trávit. Tyto organizace budou předmětem další podkapitoly.

1.3 Volnočasové organizace

Volnočasové aktivity dětem, mládeži a dalším zájemcům nabízí řada subjektů. Školskými zařízeními pro zájmové vzdělávání jsou střediska volného času dětí a mládeže, která mohou nabízet širokou škálu zájmových aktivit jako domy dětí a mládeže, nebo se zaměřují pouze na jednu zájmovou oblast, jako stanice zájmové činnosti. Dále k nim řadíme školní družiny a školní kluby pro žáky základních škol. Žákům středních škol a studentům vyšších odborných škol slouží domovy mládeže jako ubytovací a výchovné zařízení. Dalšími subjekty jsou nestátní neziskové organizace a subjekty založené na komerčním základě jako živnosti. (Hájek, 2008, s. 152-153)

Nejvýznamnější zařízení pro výchovu mimo vyučování jsou podle Pávkové, Pavlíkové a Hrdličkové (2002, s. 43-45):

Školní družiny, které se zaměřují na práci s dětmi prvního stupně základní školy. Kromě výchovné a zdravotní funkce má velký význam jejich sociální poslání, protože zajišťují sociální péči a bezpečnost dětí v době, kdy jsou rodiče v zaměstnání.

Školní kluby pracují s dětmi staršího školního věku, tedy se žáky druhého stupně základní školy. Vycházejí z charakteristik této věkové skupiny, především z větší samostatnosti dětí a jejich specializovanější zájmové činnosti. Fungují plně na principu dobrovolnosti. Těžiště práce těchto klubů je v zájmové činnosti a to v pravidelných kroužcích, souborech, tělovýchovných oddílech, nebo v průběžné nabídce spontánních aktivit v prostorách klubu.

Střediska pro volný čas dětí a mládeže, která zahrnují *domy dětí a mládeže* a *stanice zájmových činností*. Tato zařízení se zaměřují především na realizaci specializovaných zájmových činností pod odborným pedagogickým vedením. Organizují zájmovou činnost pravidelnou v kroužcích i příležitostnou, jako jsou soutěže pro talentované jedince, letní tábory, nabízí také spontánní aktivity na hřištích a hernách. Významné u nich je, že umožňují účast dětem, mládeži, rodičům s dětmi a klidně i dalším zájemcům.

Domovy mládeže, které zajišťují výchovnou péči, ubytování a stravování žákům středních škol, kteří vzhledem ke vzdálenosti zvolené školy od místa bydliště nemohou denně dojíždět. Jejich významným úkolem je dbát o účelné využívání volného času mládeže. Vzhledem k věkovým zvláštnostem je velmi důležité respektování principu dobrovolnosti, tedy realizace zájmových činností formou nabídky s uplatněním účinné motivace.

Dětské domovy jako zařízení ústavní výchovy mají specifické postavení, i jejich úkolem je dbát o hodnotné využívání volného času a o rozvíjení kultivace zájmů dětí a mládeže. V těchto domovech jsou umístěny děti od 3 do 18 let věku, eventuálně do ukončení profesní přípravy. Snahou pedagogů je, aby děti prožívaly svůj volný čas obdobným způsobem, jako děti žijící v rodinách. Podporuje se jejich zapojení do zájmových činností v rozličných typech výchovných zařízení, organizací a institucí.

Součástí náplně volného času je i zájmové vzdělávání, které zajišťují:

Základní umělecké školy se svými hudebními, hudebně-pohybovými, výtvarnými a literárně-dramatickými obory poskytují uplatnění dětem, mládeži i dospělým s vyhraněnými zájmy a schopnostmi. Připravují pro studium na středních a vysokých školách s uměleckým zaměřením.

Jazykové školy plní funkci zájmového vzdělávání v oblasti výuky cizích jazyků.

Kromě uvedených typů zařízení se na ovlivňování volného času dětí a mládeže podílí mnoho dalších subjektů. Jedná se o různá *občanská sdružení, sdružení dětí a mládeže, tělovýchovné a sportovní organizace, kulturní a osvětová zařízení*. Své místo má i činnost některých *obecně prospěšných společností*. Výchovu dětí a mladých lidí v době mimo vyučování mohly rovněž ovlivnit *círky a náboženská společenství*. Příkladem jsou salesiánská střediska mládeže, která prostřednictvím činností ve volném čase realizují výchovu v duchu křesťanských myšlenek.

Zájmy ve volném čase zpravidla vypovídají nejen o kognitivní, ale také o emocionální sféře osobnosti. Všeobecně se můžeme domnívat, že pro zájmy ve volném čase existují podobné determinanty, jako pro volnočasové aktivity. V souvislosti se zájmy se často poukazuje na volnočasové potřeby, které se převážně odhalují porovnáním četnosti, intenzity a kvality činností ve volném čase. Doposud je však k dispozici málo empirických studií, které se jimi zabývají, natož výsledků, jež by podpíraly konstrukci určitých potřeb v oblasti volného času. (Važanský a Smékal, 1995, s. 29)

V první kapitole jsme charakterizovali výchovu, jako celoživotní proces, poté jsme se věnovali výchově mimo vyučování, která je právě v zařízení školní družiny velmi důležitá. Neopomíjíme volný čas dětí a mládeže s volnočasovými organizacemi.

2 TERMINOLOGICKÉ ZAKOTVENÍ POJMU ŠKOLNÍ DRUŽINA

Předmětem druhé kapitoly bude zařízení školní družiny, terminologické i právní zakotvení tohoto zařízení. Neopomineme ani funkce a cíle školní družiny, její prostředí a materiální vybavení s vnitřním řádem.

Školní družina je školské zařízení výchovy mimo vyučování a není pokračováním školního vyučování. Neměla by být chápána ani jako sociální služba, nebo hlídání dětí. Pedagogická práce ve školní družině má svá specifika a dětem zabezpečuje odpočinek, relaxaci, ale i zájmové využití volného času. (Balková, 2006, s. 9)

Školní družina se mezi ostatními zařízeními určenými pro volný čas dětí nejčtenější, zaměstnává nejvíce vychovatelů či vychovatelek a jejími odděleními prošlo mnoho dětí. I výchovu ve školní družině je třeba chápat jako součást společenské reprodukce, nejen jako hlídání dětí. Tvoří pro děti přechod mezi výukou ve třídách a pobytem doma. Družina však není pokračováním vyučování, pedagogická práce v ní má svá určitá specifika a je výrazně odlišná od vzdělávací praxe. Z jednoduchého pohledu rodičů plní jen funkci sociální, pro děti však zabezpečuje také odpočinek, rekreaci a zájmové činnosti. Je vymezena dobou bezprostředně po vyučování a odchodem dětí, nebo jinými mimoškolskými aktivitami. Školní družina může být v provozu nejen o prázdninách, ale ve spolupráci s dalšími subjekty může organizovat akce i ve volných dnech. Její práce je zcela samostatnou oblastí vzdělávací činnosti a řídí se konkrétními požadavky a pravidly pedagogiky volného času. (Hájek, 2007 a, s. 9-10)

Dle Holeyšovské (2009, s. 13-14) je školní družina školským zařízením pro zájmové vzdělávání. Svými specifickými prostředky naplňuje obecné cíle, které jsou dány školským zákonem. Zaměřuje se především na výchovu, která posiluje nejen komunikativní dovednosti, ale podporuje i schopnost uplatnit se ve společnosti a přijímat důsledky svého chování a jednání. Družina je součástí školy a podílí se na realizaci školního vzdělávacího programu. Její klíčové kompetence jsou zaměřeny především na výchovu. Má svá určitá specifika, která umožňují dětem poskytnout rekreaci, odpočinek, rozvíjení zájmů a smysluplnou náplň volného času.

Dle Opaty (1979, s. 50-51) je činnost školních družin a klubů základ pro formu mimo vyučování. Jejich základním úkolem je cílevědomá, kvalifikovaná, výchovně vzdělávací práce se žáky v době mimo vyučování nebo o prázdninách. Dle toho, jak se měnilo společenské po-

slání družin, stávaly se stále významnější jednotkou vlivu společnosti na dítě. Důležité také bylo snížení počtu žáků na třicet a požadavek zakládat družiny tam, kde je velký počet rodičů dětí zaměstnaných.

Školní družiny a kluby mají předpoklady k pravidelnému a každodennímu pedagogickému ovlivňování volného času žáků, neboť vychovatelé jsou se žáky v každodenním styku, mohou působit na většinu žáků bez ohledu na sociální postavení rodiny, mají možnost pravidelného kontaktu s rodiči, pro své výchovné působení v době mimo vyučování mají vhodnou kvalifikaci a jsou členy pedagogické rady, spolupracující s vedením školy a ostatními pedagogy. (Pávková, Pavlíková, Hrdličková, Hájek a Stárka, 2002, s. 111-112)

Pro funkční činnost školních družin a zvládnutím jejich úkolů jsou stanoveny určité podmínky a to: *personální podmínky*, kde je velmi důležitá vychovatelka, svým odborným vzděláním s velkou dávkou empatie, které nesmí chybět chuť pracovat s dětmi. Další jsou *materiální podmínky*, do kterých patří specificky vybavené místnosti kluboven a heren a také možnost využívání tělocvičen a různých sportovišť. Poslední je *podmínka řídicí a kontrolní* a pro plnění této podmínky má školní družina oporu v zákonném ustanovení své činnosti i v ustanoveních vztahujících se k činnosti s dětmi. (Hájek, 2007 a, s. 10)

O školních družinách se zmiňuje i Průcha (2009, s. 93), který říká, že jsou pro žáky základních škol včetně speciálních škol. Školní družiny pečují o mladší děti (6-10 let) v době mimo vyučování, školní kluby navštěvují starší žáci, kteří se tam věnují různým druhům zájmové činnosti.

V kapitole jsme si charakterizovali základní definice školní družiny. V další podkapitole si vymezíme právní zakotvení tohoto zařízení.

2.1 Právní zakotvení

Zde zmíníme, na základě jakých právních předpisů je školní družina uváděna, kde je v zákoně zakotvena.

Asi nejdůležitějším právním předpisem je vyhláška Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy č. 74/2005 Sb., o zájmové činnosti. Dalším velmi důležitým právním předpisem je zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, školním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), zejména § 111, který uvádí ve svém prvním odstavci, že „zájmové vzdělávání poskytuje účastníkům naplnění volného času zájmovou činností se zaměřením na růz-

né oblasti. Zájmové vzdělávání se uskutečňuje ve školských zařízeních pro zájmové vzdělávání, zejména ve střediscích volného času, školních družinách a školních klubech“.

Zmíním zde i Školní vzdělávací plán, který musí každá družina mít a který je právě také součástí školského zákona, kde je v § 5 odst. 2 uvedeno: „Školní vzdělávací program pro vzdělávání, pro něž není vydán rámcový vzdělávací program, stanoví zejména konkrétní cíle vzdělávání, délku, formy, obsah a časový plán vzdělávání, podmínky přijímání uchazečů, průběhu a ukončování vzdělávání, včetně podmínek pro vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, označení dokladu o ukončeném vzdělání, pokud bude tento doklad vydáván. Dále stanoví popis materiálních, personálních a ekonomických podmínek a podmínek bezpečnosti práce a ochrany zdraví, za nichž se vzdělávání v konkrétní škole nebo školském zařízení uskutečňuje.“

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy charakterizuje školní družinu takto: „Školní družiny jsou školská zařízení, která poskytují zájmové vzdělávání žákům z jedné nebo několika základních škol podle vlastního vzdělávacího programu, který jim umožňuje výrazně se profilovat podle zájmů a potřeb žáků. Školní družina slouží především výchově, vzdělávání, rekreační, sportovní a zájmové činnosti žáků v době mimo vyučování.

Je přednostně určena nejmladším žákům (1. až 5. třída), případně i dětem v přípravné třídě jedné nebo více základních škol a dětem v přípravném stupni jedné nebo více základních škol speciálních. K pravidelné denní docházce lze přijímat i žáky druhého stupně základní školy, žáky nižšího stupně šestiletého nebo osmiletého gymnázia nebo odpovídajících ročníků osmiletého vzdělávacího programu konzervatoře. K pravidelné denní docházce nemohou být přijati žáci, kteří jsou přijati k činnosti klubu. Ve školních družinách probíhá pestrá nabídka zájmových činností ve známém prostředí, které dává dětem pocit bezpečí a pro rodiče je finančně dostupná.

Počet školních družin zůstává v posledních pěti letech stabilní – ve školním roce 2012/13 jich existovalo v České republice 3 974. Počet žáků zapsaných ve školních družinách v souladu se zlepšující se demografickou situací na prvním stupni základní školy roste. Ve školním roce 2012/13 navštěvovalo školní družiny 269,9 tis. žáků, tj. o 18,3% více než ve školním roce 2007/08. Podíl žáků ve školních družinách vztažený k počtu žáků 1. stupně meziročně roste a v posledních pěti letech překračuje hranici 50 % (55,3 % v roce 2012/13).“

Předmětem další podkapitoly budou funkce školní družiny, které jsou potřeba také dostatečně vymezit.

2.2 Funkce školní družiny

Den dítěte, se dle Hájka (2007 a, s. 15) může rozdělit na specifické tři časové úseky. A to *dobu pracovní*, což je doba, kterou dítě stráví ve škole při vyučování, nebo přípravou na vyučování. Dále *doba mimopracovní*, kterou jedinec potřebuje pro regeneraci sil a nezbytné životní úkony jako je jídlo, spánek. A poslední *doba tzv. volného času*, kterou lze zjednodušeně charakterizovat, jako oblast, kdy se dítě může věnovat svým oblíbeným činnostem podle své svobodné volby. Když rodiče na začátku školního roku přihlásí dítě do družiny, je pro něj doba zde strávená na hranici mezi dobou volného času a mimopracovní. Rodiče přihlašují dítě do družiny především ze sociálních důvodů, aby bylo pod dozorem po školním vyučování, tedy v době, než odejde domů. Po pololetí, či na konci školního roku při hodnocení činnosti, může vychovatelka na základě projevovaného zájmu dětí usuzovat, zda v její školní družině z hlediska dětí převažuje doba volnočasová, do družiny tedy chodí děti rády a z vlastního zájmu, nebo doba mimopracovní, kdy převažuje zejména sociální funkce družiny.

Školní družina svou funkci naplňuje činnostmi odpočinkovými i přípravou na vyučování:

Odpočinkové činnosti by měli odstranit únavu, nechápeme je pouze jako klidové činnosti, které se do denního režimu zařazují často po obědě, ale dále podle potřeby kdykoliv během dne. Klid může být na lůžku, ale patří sem také stolní či námětové hry, poslech a předčítání. Plní psychohygienické poslání ve školní družině, proto jsou důležité.

Aktivní odpočinek je také důležitý, slouží totiž k regeneraci sil. Obsahuje náročnější pohybové, sportovní, turistické nebo manuální prvky. Tyto činnosti jsou realizovány často venku ve skupinách, organizované nebo jako spontánní činnost.

Zájmové činnosti mohou také sloužit k odpočinku a rozvíjejí osobnost vychovávaného dítěte. Umožňují seberealizaci, ale i další poznávání a činnosti pohybových dovedností. Mohou to být činnosti jak skupinové nebo individuální, tak i organizované, či spontánní, které přináší především radost a spokojenost. Tato aktivní činnost, vychází ze zájmu dětí, zahání

pocit nudy a nenaplněné doby. Říká se, že nejohroženějšími sociálně patologickými činnostmi jsou děti bez zájmu.

Příprava na vyučování, kdy její obsah a rozsah může být ve školních družinách rozmanitý. Při vypracování domácích úkolů budou hrát důležitou roli požadavky rodičů a učitelů, doba pobytu ve družině, prostory a materiální vybavení družiny, počty dětí v jednotlivých odděleních, organizace a provoz školní družiny a individuální zvláštnosti dětí. Respektují se požadavky rodičů ve prospěch dětí. (Hájek, 2007 a, s. 15-17)

Vyhláška o zájmovém vzdělávání stanovuje náplň práce školních družin a to jsou zejména činnosti pravidelné, dále příležitostné akce a nabídka spontánních aktivit. Školní družina umožňuje odpočinkové činnosti a přípravu na vyučování. Základním prostředkem práce ve školní družině je hra, která přináší kladné emoce, navozuje nové zážitky a využívá prvky zážitkové pedagogiky. (Hájek, 2007 b, s. 26-27)

Vymezili jsme si náplň školní družiny, budeme dále pokračovat cíli tohoto zařízení.

2.3 Cíle školní družiny

Podle Hájka (2007 b, s. 18) je existence a vědomí cíle základním a nezbytným předpokladem každého pedagogického působení. Cíl stanovuje směr našeho snažení a předpovídá i jeho výsledek. Jasně vytyčení cílů usnadňuje volbu efektivních prostředků a metod vhodných k jejich dosažení. Na cílech také závisí možnosti pozdějšího hodnocení a sebehodnocení naší práce.

Zájmové vzdělávání ve školní družině má obohacovat denní program žáka, zajistit odborné pedagogické vedení při odpočinkových a zájmových činnostech a samozřejmě také maximálně podporovat individuální rozvoj dětí. Družina by měla ve vhodném prostředí nabízet činnosti podnětné, zajímavé a obsahově bohaté. Žák se může pod přímým, nebo nepřímým pedagogickým vedením přirozeným dětským způsobem projevoval, zaměstnávat se a věnovat se zábavě. Školní družina poskytuje bezpečné prostředí, a to jak z hlediska fyzického zdraví, tak i dobrých podmínek pro emocionální a sociální rozvoj. (Hájek, 2007 b, s. 18)

Podle Hájka (2007 a, s. 11) můžeme pro stanovení cílů školní družiny použít formulaci z Rámcově vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání:

1. rozvoj dítěte, jeho učení a poznání,

2. osvojování základních hodnot, na nichž je založena naše společnost,
3. získávání osobní samostatnosti a schopnosti projevit se jako samostatná osobnost působící na své okolí.

A nesmíme opomenout základní cíl vzdělávání o specifice školní družiny:

4. vychovávat k smysluplnému využívání volného času a vybavovat žáky dostatkem námětů pro naplňování volného času.

Pedagogické působení by mělo průběžně sledovat stanovené cíle při všech činnostech školní družiny.

V práci školních družin se zdůrazňuje aktivní podíl žáků ve všech fázích činnosti. Vychovatel podněcuje děti k samostatnému promýšlení obsahu činnosti, bere v úvahu jejich návrhy a diskutuje o nich. Jejich požadavky taktně ovlivňuje. Snaží se, aby děti projevily co nejvíce aktivity, samostatnosti a tvořivosti při přípravě, organizačním zajišťováním, vlastní akci a hodnocením činnosti. Úloha vychovatele spočívá proto především v tom, že podněcuje a rozvíjí samostatnost, iniciativu žáků a jejich zájem podílet se na celém životě školní družiny. (Pávková, Pavlíková, Hrdličková, Hájek a Stárka, 2002, s. 115)

Vymezili jsme si nejdůležitější cíle školní družiny, budeme pokračovat prostředím a materiálním vybavením tohoto zařízení, protože je důležité, aby rodiče a veřejnost věděli, jak to vypadá tam, kde své dítě po vyučování posílají.

2.4 Prostředí a materiální vybavení školní družiny

Aby byla školní družina úspěšná, musí pro své působení volit vhodné činnosti, ale musí mít také odpovídající prostředí. Využívá pro své potřeby především prostory, které jsou zařízené jako herny a uspořádáním odpovídají potřebám dětí. Prostor by měl být členitý a především navozovat pocity bezpečí a radosti. Umožňovat také soukromí a činnosti ve skupinách, dávat příležitost k odpočinku a podporovat samostatné, intelektuální a zájmové aktivity, které jsou organizované, nebo spontánní. (Hájek, 2007 a, s. 41)

„Prostory pro pobyt žáků pro výchovu mimo vyučování se upravují a zřizují tak, aby umožňovaly činnost, pro kterou jsou zřízeny. Nejmenší plocha volného prostoru se stanoví 2 metry čtvereční na jednoho žáka.“ (Vyhláška ministerstva zdravotnictví ČR č. 410/2005 Sb., o

hygienických požadavcích na prostory a provoz zařízení a provozoven pro výchovu a vzdělávání mladistvých)

K nezbytným požadavkům na prostředí, ve kterém probíhají činnosti volného času žáků a mládeže, patří: bezpečnost, snadné udržování pořádku a čistoty, nehluknost, řádné osvětlení, dostatek prostoru, přiměřený, čistý a hygienicky dobře udržovatelný a věku žáků odpovídající nábytek. (Hájek, 2007 b, s. 45)

Podle Hájka (2007 a, s. 42-43) má školní družina především podporovat komunikaci mezi dětmi a i uspořádáním nábytku. Doporučuje se mít v části místnosti plochu na hraní, která bude krytá koberce. Dále je také důležitá plocha se stolky a židlemi, která je uspořádána tak, aby na sebe děti viděly. Prostory se vybavují nábytkem, který má odpovídat proporcím dětí, měl by být udržovaný a lehce omyvatelný. Dobrou vizitkou školní družiny je mobilní výzdoba, která využívá výsledků tvořivosti dětí. Je obměňována a sleduje práce dětí týkající se ročních období a dalších námětů. Pro zájmové činnosti družiny využívají další prostory školy a to tělocvičny, hřiště, kuchyňky, dílny, apod.

Ve vybavení školní družiny jsou stolní hry, stavebnice, sportovní náčiní pro tělovýchovné a sportovní aktivity, podle místních podmínek může mít družina koloběžky, nebo mobilní vybavení, například značky pro dopravní výchovu. Pro výtvarné činnosti je ve družině většinou tabule na kreslení a křídly, sady pastelek, různé barvy, barevné papíry, papíry pro koláže a různé jiné techniky podle finančních možností družiny. Pro rozvoj čtenářských dovedností a návyků má družina dětské časopisy a knihy. K vybavení patří také hudební nástroje, kterými vychovatelka podněcuje a doprovází pěvecké, či pohybové aktivity dětí. Většina místností družin bývá také vybavena televizory a další audiovizuální technikou. Nově jsou nyní instalovány i počítače. (Hájek, 2007 a, s. 43)

V další podkapitole se věnujeme vnitřnímu řádu školní družiny, který je pro toto zařízení jedním z hlavních administrativním ukotvením pro základní školy.

2.4.1 Vnitřní řád školní družiny

Pro školní družiny podle § 30 školského zákona vydává ředitel vnitřní řád školní družiny, který stanoví provoz družiny a jeho podmínky. Má obsahovat: podrobnosti k výkonu práv a povinností žáků a jejich zákonných zástupců, provoz a vnitřní režim školní družiny, pod-

mínky k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví, ochrany, před sociálně patologickými jevy, podmínky zacházení s majetkem školského zařízení. (Hájek, 2007 a, s. 46)

Kvalitně vypracovaný vnitřní řád slouží hlavně k zajištění bezpečnosti a ochraně zdraví. Při jeho tvorbě bychom měli mít na paměti, že by měl být rámcový, aby nebylo nutné jej každý rok přepracovávat. Také by měl být stručný a obecně srozumitelný i nepedagogické společnosti, zejména rodičům. (Hájek, 2007 b, s. 57)

Základní okruhy řádu školní družiny podle Hájka (2007 a, s. 47-49).

- Provozní doba školní družiny, kterou stanovuje ředitel v souladu s potřeby zákonných zástupců.
- Komu je školní družina určena, tedy především žákům 1. stupně ZŠ.
- Užívané místnosti školní družiny.
- Přihlašování a odhlašování dětí do a ze školní družiny.
- Práva žáků a zákonných zástupců.
- Ustanovení o platbách zákonných zástupců za pobyt dítěte ve školní družině.
- Podmínky docházky do školní družiny, podmínky a doba odchodu či vyzvedávání žáků.
- Přejedání žáků ze školy do školní družiny a odpovědnost za žáky v této době.
- Zajištění bezpečnosti a ochrany žáků ve školní družině.
- Režim školní družiny, který může být přílohou řádu a je obsažen v závazném tiskopisu pedagogické dokumentace.
- Zajištění pitného režimu.
- Spolupráce s rodiči, způsob vyzvedávání dětí z družiny.
- Užívání dalších prostor školy.
- Postup vychovatelky školní družiny při nevyzvednutí žáka do stanovené doby.
- Dočasné umístění žáků do školní družiny, kteří do ní nejsou přihlášení.
- Provoz školní družiny o prázdninách.
- Pravidla styku se zákonnými zástupci, řešení výchovných problémů žáků.

Celkově školní družina je pro mnoho lidí, zejména rodiče, jen název zařízení, kde děti čekají po vyučování, než si je vyzvednou. V této kapitole jsme si základní pojmy tohoto zařízení objasnili.

3 ČINITELE ŠKOLNÍ DRUŽINY

Ve třetí kapitole se zabýváme činiteli školní družiny a to vychovatelkou, rodiči a zejména pak dítětem mladšího školního věku, které právě navštěvuje 1. stupeň základní školy a je potencionálním návštěvníkem i zařízení školní družiny. Ve všech vztazích je důležitá komunikace, neopomíjí se ani tady.

Podle Brázdy (2006, s. 87) každá komunikace znamená určité zaujetí stanoviska a každý, kdo komunikuje, definuje sám sebe a vztah k tomu, s kým komunikuje. Komunikace obsahuje dvě základní složky a to obsahovou a vztahovou. Když hovoříme o jakémkoli obsahu, nevyhnutelně vyjadřujeme vztah k tomu, co říkáme.

Vztahy (sociální klima) se budují prostřednictvím komunikace, ale také tím, že dáváme mladým lidem důvěru a umožňujeme jim převzít spoluodpovědnost. (Pávková, 2002, s. 52–53)

Každý člověk během svého života plní určité sociální role, jako je role žáka, kamaráda, studenta, životního partnera, zaměstnance atd. Každá role klade na jedince jiné požadavky. Osoba roli přijme, může se s ní i bezvýhradně ztotožnit a plnit vše, co se od ní očekává, nebo plní jen částečně či jen některé vnější prvky. Podle míry ztotožnění rolí je také svým okolím posuzována. (Hájek, 2007 a, s. 32)

Podle Hájka (2007 a, s. 33) se mezi vychovatelkou a dětmi postupně, častým stykem vyvíjí vztah, který může kladně, ale bohužel také záporně ovlivňovat pedagogické působení a vývoj osobnosti dítěte. Kladný vztah k vychovatelce může podněcovat příznivý vztah k celému zařízení. Dle informací dětí hodnotí školní družinu i jejich rodiče.

V dalších podkapitolách se budeme věnovat charakteristice vychovatelů, rodičů a dítěte mladšího školního věku.

3.1 Vychovatelé

Průcha (2009, s. 137) píše o teorii učitelské profese, která vlastně nemá ani své ustálené označení. Termín pedeutologie se dnes mezi českými pedagogy užívá zřídka, navíc má určité zatížení ve svém významu – původně označoval hlavně normativní požadavky kladené na práci učitele. Ani v zahraničí nemá teorie učitelské profese stabilizované označení – v anglické terminologii se užívají výrazy teacher education, teacher development, teacher reserarch aj., ale tyto označují už speciální tematické okruhy a nikoliv disciplínu jako prvek.

V oblasti výchovy ve volném čase a v době mimo vyučování se uplatňují především dvě z profesí a to pedagog volného času a vychovatel. Pedagogové volného času působí zejména ve střediscích volného času, tedy v domech dětí a mládeže a ve stanicích zájmových činností. Pracovníci v zařízení pro zájmové vzdělávání typu školní družina a školní klub, výchovných a ubytovacích zařízení, jako je domov mládeže, škola v přírodě či internát, nebo zařízení pro ústavní a ochrannou výchovu, jsou označováni pracovníě jako vychovatelé. Rozdíl mezi těmito dvěma profesemi vyplývá z odlišného poslání a obsahu činností jednotlivých zařízení. Pracovní náplň je do určité míry odlišná, přesto lze konstatovat, že převažuje pedagogické ovlivňování volného času. (Hájek, 2008, s. 130)

Podle Hájka (2007 b, s. 47) je právě vychovatelka, či vychovatel iniciátorem a průvodcem žáka při volnočasových činnostech, které přímo, nebo nepřímo řídí, navozuje, motivuje, umožňuje a hodnotí. Má vyvolávat v žácích aktivní zájem o okolí, o sociální kontakty a komunikaci a probouzet jeho vnímavost k podnětům, které poskytuje bližší i vzdálenější okolí. Podněcuje a rozvíjí přirozenou všímavost a zvědavost žáků, jejich chuť objevovat i odvahu projevit se a ukázat, co všechno zvládnou. Tyto žádoucí projevy pak přiměřeně oceňuje a chválí.

Všechny pedagogické profese kladou na osobnosti pracovníků značné nároky. To lze zdůvodnit obtížností práce pedagogů, požadavky na vzdělávání, schopností jednat s lidmi, udržet autoritu, vést jiné lidi, působit jako pozitivní vzor apod. Pedagogické profese, mezi které řadíme i práci vychovatele, patří do kategorie pomáhajících, u nichž je důležitá i psychická odolnost a vyrovnanost. **Požadované znaky osobnosti by bylo možné rozdělit do tří skupin:**

1. pozitivní obecně lidské vlastnosti,
2. vlastnosti obzvlášť důležité pro pedagogy,
3. specifické požadavky na vychovatele a pedagogy volného času. (Hájek, 2008, s. 132)

Nástin profilu vychovatelky školní družiny podle Hájka (2007 b, s. 49):

- má vysokou míru empatie a dovede projevovat vřelý vztah k žákům.
- Umí vytvořit příznivé sociální klima a efektivně jednat se žáky.
- Zná širokou škálu různých zájmových aktivit přiměřených k věku žáků a umí je řídit.

- Má organizační schopnosti, umí motivovat a navozovat široké spektrum rekreačních a zájmových činností.
- Vybranými aktivitami dokáže v žácích vzbuzovat zájem o činnost, podporovat jejich sebevědomí a rozvíjet pozitivní stránky osobnosti.
- Zná bezpečnostní předpisy pro práci s žáky.

Bohužel nesoustavnost, nepravidelnost či nedůslednost ve výchově nejsou žádnou zvláštností. Často se stává, že dospělí v nejbližším okolí dítěte jsou ve svých přístupech nejednotní, ba co hůř, že tentýž vychovatel určitý skutek přejde jednou bez povšimnutí a následně ho neúměrně potrestá, třeba proto, že je unavený, nebo zrovna nemá dobrou náladu. Takovýto přístup děti nevychovává, ale mate a neurotizuje. (Jedlička, 2011, s. 381)

V praxi se více setkáváme s vychovatelkou školní družiny, ale ani vychovatel není vyloučen. Velmi důležitá je také spolupráce vychovatelky a rodičů dětí, které navštěvují toto zařízení. Proto v další kapitole pokračujeme terminologickým zakotvením rodičů.

3.2 Rodiče

Dle Vágnerové (2007, s. 15) se lidé stávají rodičem v mladší dospělosti, která zahrnuje období od 20 do 40 let.

Matějček (2000, s. 11) mluví o rodičovských postojích, které bývají u mladých rodičů většinou už docela dobře zformovány. Nicméně jistě najdeme ve své blízkosti případy, kdy tomu tak není a je očividné, že tito určití mladí lidé jsou pro své rodičovství ještě nevyspělí a nezralí. Tak jako třeba některé dítě ještě není v šesti letech zralé pro vstup do školy, tak jsou někteří lidé nezralí pro vstup do manželství a do rodičovské role. Projeví se to většinou tím, že nadále tvrdošijně lpí na svém předchozím způsobu života, že se nedovedou vzdát ničeho ze svých zálib, dítě je jim životní komplikací a přítěží, nedozralí tedy k tomu, aby přijali odpovědnost za někoho druhého.

Dle Vítěčkové (2011, s. 333) je spolupráce rodiny a školy jednou z možných cest zvyšování efektivity v oblasti výchovy a vzdělávání. Přínos a rozsah spolupráce školy s rodiči, komunitou, i dalšími subjekty předpokládá otevřenost školy vůči vnějším vlivům, schopnost tuto činnost účinně koordinovat, využívat a vytvářet dialogický prostor. Komunikace s rodiči je významnou součástí učitelské profese, z tohoto důvodu je nutné poskytovat budoucím uči-

telům i vychovatelům dostatečné informace teoretických znalostí i dovedností z oblasti pedagogického poradenství.

Škola a rodina musí spolu komunikovat a kooperovat. To znamená, že rodiče nemají být jen pasivními pozorovateli toho, jak škola kultivuje jejich děti, ale mají se školou spolupracovat, pomáhat jí při edukaci. To se nejvíce týká dětí ve škole neúspěšných, dětí nedokončujících povinné školní vzdělávání aj., kde škola sama nestačí tyto negativní jevy eliminovat. Protože tyto případy se týkají ponejvíce dětí ze socioekonomicky nižších vrstev populace a z rodin etnických, nebo rasových minorit, je přirozené, že se požadavky na kooperaci se školou týkají hlavně těchto rodin. (Průcha, 2009, s. 174)

Za opravdu velmi důležitou je nutno považovat spolupráci vychovatelek školních družin s rodiči a dalšími rodinnými příslušníky. Rodiče a vychovatelky jsou partnery při výchově dětí. Tento vztah předpokládá především dobrou vzájemnou informovanost, komunikaci, respektování i důvěru, že obě strany mají na mysli především nejlepší zájem dítěte. Je běžné, že v různých prostředích se dítě chová často odlišně. Jinak se projevuje doma a jinak ve vyučování, nebo při pedagogicky ovlivňovaných volnočasových aktivitách. Proto jsou vzájemné informace velmi cenné, je nutno brát je v úvahu a průběžně doplňovat. (Hájek, 2007 a, s. 71)

Hájek (2007 a, s. 71) tvrdí, že vychovatelky, jako profesionálky především v oblasti výchovy mimo vyučování, musí znát, jak informovat rodiče o svých výchovných záměrech a přesvědčit je o správnosti postojů. Musí však také být ochotné přijmout informace od rodičů a zvažovat je. Taktické je především zaměřit se nejdříve na pozitivní stránky osobnosti dítěte či rodiče, nebo alespoň na informace neutrální, bez velmi hodnotícího charakteru. Kritika musí být konkrétní, vztahovat se k činu, či rysu osobnosti, nesmí negativně zahrnout celou osobnost. Vychovatelka mluví za sebe, tvrzení tudíž nelze zobecňovat. Kritika musí být podána taktně, slušně a s jasným cílem zlepšit současný stav.

Druhy spolupráce mezi vychovatelkami a rodiči jsou rozdílné. Mezi časté, klasické a dlouhodobě ověřené formy patří především: individuální rozhovory, telefonické rozhovory, písemné kontakty a třídní schůzky. (Hájek, 2007 a, s. 71)

Pro skutečně účelnou partnerskou spolupráci vychovatelek a rodičů podle Hájka (2007 a, s. 72) jsou žádoucí především i méně tradiční formy spolupráce. Jejich cílem je hlavně navázat neformální a přátelské vztahy, poznat se navzájem při společných činnostech, získat vzá-

jemnou důvěru, rozšiřovat možnosti spolupráce. **K těmto netradičním formám spolupráce patří:**

- dny otevřených dveří,
- umožnění přítomnosti rodičů ve školní družině v jakékoli době,
- účast rodičů na výchovných činnostech,
- možnost, ať rodiče mohou ovlivňovat samotné program školní družiny,
- podíl rodičů na vedení vybraných činností s využitím jejich kvalifikace, nebo zájmové orientace,
- společné činnosti rodičů a dětí, například pohybové aktivity, výuka cizích jazyků, hra na hudební nástroje, soutěže rodinných týmů apod.,
- společenská setkání jako jsou večírky, plesy školy, výlety, čaje, táboráky, karnevaly, besídky, akademie, zájezdy, či sportovní soutěže.

Spolupráce rodičů a vychovatelů je velmi důležitá, jak je napsáno výše, velmi důležitá je ale spolupráce i s dítětem. Rodiče mají různé důvody, proč děti posílají do školní družiny. Protože je toto zařízení pro děti 1. stupně základní školy, charakterizujeme nyní v podkapitole dítě mladšího školního věku.

3.3 Dítě mladšího školního věku

Jedlička (2011, s. 370) tvrdí, že podle zkušeností z hlubinné psychologie, která se zaměřuje na podmínky emočního vývoje jedince a porozumění prvnímu sociálnímu učení, je dobré zacílit pozornost na nejčastější fáze života a předpoklady výchovného působení v nejužší rodině. To napomůže k pochopení individuality žáka a svébytnosti jeho reagování ve škole při pohledu na jeho zařazení mezi vrstevníky i při výchovné práci.

Dle Sedláčkové (2009, s. 27) se toto věkové období často prosazuje svým výkonem. Dítě potřebuje dosáhnout společenského uznání, být akceptováno a oceňováno. Potřebuje vědět, zda si svou pozici skutečně zasloužilo. Také vlastnictví zajímavého předmětu může dítěti pomoci ke společenskému uznání. Děti si rady nosí do školní družiny drobné hračky, porovnávají si je a hrají si s nimi navzájem všichni.

Podle Matějčka a Pokorné (1998, s. 78-79) někteří rodiče a prarodiče řeknou s hrdostí, máme školáka, někteří právě naopak s lítostí. Končí blažené dětství a začíná opravdová práce. Příliš rychle to uteklo. Otvírá se před námi nová epocha v životě dítěte a škola, která jednou vstoupila do jeho osudu, už nikdy z něj nevystoupí. A náš dnešní malý školáček bude na ni přinejmenším velmi živě vzpomínat, až sám už bude třeba chovat svá vlastní vnoučata. Nyní je před ním osm, deset, nebo i více let, kdy život dítěte i celé rodiny bude probíhat v nějakém vztahu ke škole, ať už radostném, přátelském, napjatém, úzkostném, ale vždy v nějakém. Mladší školní věk je něco mezi obdobím přestavby, přetvářením, jakéhosi dozrávání. Z dítěte se definitivně stává kluk nebo děvče. A jako každé takové období v lidském životě znamená určitou rozkolísanost a vyšší zranitelnost.

Ve školním věku je škola přirozeně hlavním předmětem zájmu dítěte. Je to jeho pracoviště, s rozvrhem pracovních hodin, a je to i místo společenského dění, na němž má dítě účast. Také rodiče kladou na školu zpravidla největší váhu a není žádnou vzácností, že dítě od ráno do večera slyší, že na nic jiného myslet nemá, než na učení a na školu. Jenomže škola není jediným pracovištěm, dítě se toho v tomto věku musí naučit mnohem více. Bylo by škoda, kdyby tu pravou dobu vychovatelky, nebo rodiče promeškali. (Matějček, 2000, s. 79)

Podle Pávkové (2007, s. 79) každé dítě, se kterým se vychovatelka ve družině setkává, je opravdu jedinečnou osobností. Děti mají různě odlišné vrozené předpoklady, vyrůstají v individuálních rodinách, působí na ně rozmanité vlivy širšího sociálního prostředí, míra i směřování vlastní aktivity jsou rozlišné. Na děti působí výchovné instituce, setkávají se s různými styly výchovy a také na ně působí osobnosti pedagogů. Přes veškeré individuální odlišnosti však lze vymezit určité charakteristické věkové zvláštnosti. Právě pro práci vychovatelky je důležité poznávání těchto věkových zvláštností dětí a orientace v základních poznacích o vývoji dítěte v konkrétním věkovém období. V psychické, nebo tělesné vyspělosti se děti mohou značně lišit.

Období mladšího školního věku charakterizují v mojí práci právě proto, že je to období docházky dětí na první stupeň základní školy, a právě tato věková kategorie dochází obvykle do školní družiny.

3.3.1 Tělesný vývoj dítěte mladšího školního věku

V období mladšího školního věku je hlavně nápadný růst do výšky, tedy prodlužování dolních končetin, protože vývoj kostry ještě není zcela dokončen. Pokračuje formování páteře, srůstání kostí pletence lopatkového a pánevního, dochází také ke změnám ve tvaru lebky. V kosterní soustavě je mnoho chrupavčité tkáně, proto se musí dbát na správné a přiměřené zatížení, aby dítě nemělo především vadné držení těla. Vyvíjí se také trvalý chrup. Svalstvo i vnitřní orgány zvyšují svou výkonnost. Nervová soustava dítěte snadno podléhá ještě únavě, proto dítě potřebuje odpočinek po svou duševní práci. Dítě má také velkou potřebu pohybu, jeho pohybová aktivita je často velmi výrazná, zlepšuje se pohybová koordinace, zejména jemná motorika ruky. Pohyby dětí mladšího školního věku jsou rychlejší, přesnější, vytrvalejší, rozmanitější, vytvářejí se předpoklady pro organizovanou tělovýchovu. (Pávková, 2007, s. 25-26)

Podle Matějčka a Pokorné (1998, s. 81-82) se často přepínají fyzické síly dítěte, které potřebuje ke svému růstu a vývoji. Ohrožení tělesného vývoje nastává hlavně u dětí, které jsou namáhány každodenním nadměrným sportovním výcvikem při normálním školním zatížení, jehož výsledkem mají být podle ctižádostivých rodičů také samé jedničky. Každý rostoucí organismus snáší beze škody různě velké fyzické zatížení. Ale když je překročena tato individuální mez a zátěž je trvale příliš velká, začne trpět tělesný vývoj. Nejprve se snižují, či zastavují přirozené váhové přírůstky, někdy dokonce ubývá na váze. Nenastane-li náprava, zpomaluje se růst a může se přechodně i zastavit. U většiny dětí se opoždí často i nástup puberty, známky puberty, které bývají neúplné, se objevují o rok, či dva opožděně. Rodiče se často staví velmi neochotně k důrazným doporučením lékaře, že dítě musí ubrat a zpomalit. Řešení v zájmu dítěte je ale nezbytné.

3.3.2 Sociální vývoj dítěte mladšího školního věku

Podle Pávkové (2007, s. 26-27) rozumový vývoj silně ovlivňuje prostředí, vyučování, přípravu na vyučování i činnosti, kterým se dítě věnuje ve svém volném čase. Vnímání se v tomto období zdokonaluje v souvislosti s vyžíváním smyslových orgánů. Pozornost dětí se zlepšuje, přestože je v prvním a druhém ročníku ještě dost labilní a dítě se snadno rozptyluje vedlejšími podněty. Představy dětí jsou už názorné, konkrétní, velmi živé v oblastech, kde má dítě dostatek zkušeností. Paměť v tomto věku je také konkrétní, to znamená, že si snadno zapamatovávají konkrétní údaje. Fantazie už nemá tak výsadní postavení, jako u

předškolního dítěte, kdy nahrazovala nedostatek zkušeností. Myšlení je konkrétní, zaměřuje se především na řešení běžných každodenních problémů. Rozvoj řeči probíhá v souvislosti s rozvojem ostatních psychických procesů.

Matějček (2000, s. 65) tvrdí, že právě mladší školní věk je doba, kterou bychom rozhodně neměli promeškat k nápravě poruch či nedostatků ve vývoji řeči, pokud má dítě problémy. Týká se to nejčastěji té nejobyčejnější a nejčastější poruchy výslovnosti, tzv. patlavosti, neboli dyslalie, což znamená, že člověk špatně vyslovuje nějakou hlásku. V češtině je to nejčastěji naše typické „r“ a „ř“ a pak sykavky.

Mladší školní věk je dobou navazování nových, četnějších a kvalitativně vyšších společenských a sociálních vztahů. Dítě si vytváří nové vztahy k jak dospělým a vychovatelům, učitelům, tak i k vrstevníkům ve škole. Učitel i vychovatel jsou v tomto věku pro dítě velmi silnou autoritou, jejich názory přijímá často bez výhrad. V souvislosti se vstupem do školy a zapojením do nového sociálního prostředí, se v tomto věku zejména uvolňuje dosud úzká vazba mezi dítětem a rodiči a mezi dítětem a dospělými vůbec. Dítě zaujímá k rodičům a ostatním dospělým realističtější a méně intimní vztah, začíná si výrazněji uvědomovat odlišnosti v roli matky a otce. Přes určité uvolnění vztahů a převzetí určitých funkcí rodiny školou, je vliv harmonické rodiny jako hlavní sociální skupiny nenahraditelný, zejména při vytváření citových vazeb a v oblasti výchovy k partnerství, manželství a rodičovství. (Pávková, 2007, s. 29)

Mladší školák je převážně radostný, veselý, bezstarostný, či lépe řečeno, má své dětské starosti a to velmi intenzivní. Naše dospělé starosti si ještě dlouho nepřipouští. Mezi dětmi je ve svém živlu. Jen velmi úzkostné a plaché děti se kolektivu ještě straní, to však pomine během prvních dvou školních let. Naopak často jsme svědky, že dítě po společnosti touží, chtělo by se zapojit do hry, ale nějak se mu to nedaří. Pak se stává, že si vybere nějakou nevhodnou taktiku a upoutává k sobě pozornost za každou cenu, nebo provokuje a druhým hru kazí, či se snaží druhé získat nějakým uplácením apod. Nad tím by rodiče neměli mávnout rukou, je to znamení, že dítě potřebuje pomoci a to čím dříve, tím lépe. (Matějček a Pokorná, 1998, s. 83)

3.3.3 Hra a zájmy dítěte mladšího školního věku

V předškolním věku nesmíme opomenout důležitost hraček. Podle Matějčka (2000, s. 108-109) by taková hračka měla podněcovat pohybový, smyslový, rozumový i citový vývoj dítěte. Také by měla žádoucím směrem rozvíjet jeho společenské postoje a napomáhat k vytváření dobrých návyků, měla by podněcovat a vhodně usměrňovat jeho fantazii. Přitom by měla být hygienicky nezávadná a bezpečná. Měla by být i vkusná, pěkná, vzhledná, ale měla by i něco vydržet, neboť cílem podivuhodné dětské zvědavosti je „podívat se dovnitř“, přičemž dětské ruce jsou mimořádně nenechavé. Hračky však v různé míře a různým způsobem působí na psychické funkce dítěte.

Dle Vališové a Valenty (2011, s. 209) má hra řadu aspektů: aspekt poznávací, procvičovací, emocionální, pohybový, motivační, fantazijní, sociální, rekreační, diagnostický, terapeutický aj. V obecném pojetí lze hru chápat jako soubor seberealizačních aktivit jedinců nebo skupin, které jsou vázány danými a smluvenými pravidly, a jejichž primárním cílem není materiální zájem či užitek. Můžeme také mluvit o soutěživých hrách, zejména v oblasti vojensko-strategických, ekonomických i psychosociálních her.

Podle Pávkové (2007, s. 29) má v tomto věku stále velký význam i hra, mění se však její charakter. Je realističtější, méně fantastická, promyšlenější, plánovitější a složitější. Děti si častěji hrají ve skupinách, při hře spolupracují. Přibývá her s pravidly, hlavně pohybových. Z tvořivých her jsou oblíbené hry konstruktivní, námětové hry mají mnohem bohatší a reálnější náplň než v předškolním věku. Hry, zejména pohybové, mají v tomto věku obrovský význam jako kompenzace duševní práce a dlouhého sezení ve škole.

Dle Matějčka a Pokorné (1998, s. 96-97) mají právě příroda, technika a sport nyní velkou přitažlivost a mnohé děti dovedou předmětům svého zájmu věnovat tolik péle a pozornosti, že se v daném oboru stanou docela solidními odborníky. Znají např. výsledky fotbalové ligy, vědí toho spoustu o rybách, dovedou rozebrat a kupodivu i znovu složit elektronické přístroje apod. Je pravda, že tento odborný zájem není vždy ve shodě se školními požadavky a osnovami, ale rozhodně to nijak neubírá na ceně cílevědomému úsilí a snaze. Typické je i sbírání všech možných zajímavostí, počínaje třeba poštovními známkami až po zápisy do památníku. V dětské četbě už nepřevládají pohádky, těžiště se přesunulo na stranu životní reality, ovšem stále ještě poznamenané fantazií, tentokrát však nikoli bájnou, ale hrdinskou. Rozvinul se také smysl pro humor, děti rozumějí vtipům, slovním hříčkám, zahrají mnohdy

s citem humorné scénky, mají rády legraci. Děti si však nyní více všímají také vztahů mezi lidmi. Velice je zajímá, co se děje u sousedů, kdo s kým chodí, kdo má, či nemá děti, kdo se rozvedl, oženil, přistěhoval apod.

Plháková (2004, s. 259) zmiňuje za důležité v tomto věku i pohádky a to především pohádkové postavy, které jsou jasně rozdělené na dobré a zlé, což koresponduje s dětským viděním světa a štěpením objektů na dobré a špatné. Dítě se pomocí pohádek dovídá, že cesta ke štěstí nebývá snadná a že je nutné překonat řadu překážek, ale ten kdo vytrvá, se dočká cíle a odměny. Pohádky tak dítěti pomáhají vnést určitý řád a porozumění do jeho vnitřního světa, ale dodávají mu i odvahu a sílu překonat pocity vlastní slabosti a bezmocnosti.

Jak je výše zmiňováno, znalost terminologie ohledně školní družiny je velmi důležitá, tak i této kapitole se musí přiklánět značná pozornost. Vychovatel školní družinu vytváří k obrazu svému, je to velmi výrazná osobnost i kvůli komunikaci s rodiči.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 VÝZKUMNÝ PROBLÉM

Zde vymezíme, proč se o dané téma v této práci zajímáme. Problém školní družiny je v této době velmi aktuální. Pro veřejnost je určitým slepým místem ve vzdělávání, které berou rodiče jako samozřejmost. Jen vychovatelé ve školních družinách pociťují rostoucí počet dětí, které do tohoto zařízení přihlašují právě vytížení rodiče (svým zaměstnáním). Poptávka po školní družině je v současnosti větší než nabídka a to jak rozpočtově, tak kapacitně. Velmi také roste význam volnočasové pedagogiky, která se v dnešním světě stává stále aktuálnější, je zapotřebí, aby děti trávily svůj volný čas činnostmi, které vedou k jejich sociálnímu a psychickému rozvoji, a vyvarovaly se sociálně rizikovému a problémovému chování. Také zmiňme nedostačující počet publikací o tomto zařízení. Jen velmi málo autorů se věnuje problematice školní družiny. Můžeme zde uvést jako příklad Bedřicha Hájka a Jiřinu Pávkovou, z kterých je v teoretické části často čerpáno. Rodiče pak pořádně neví, co mají od školní družiny očekávat, jak pro své děti, tak po dětech po příchodu domů. Problémem je tedy i malá informovanost rodičů o tomto zařízení.

Jak je již zmíněno, školní družině se věnuje velmi málo autorů. Mimo Bedřicha Hájka a Jiřiny Pávkové zde můžu ještě zmínit Břetislava Hofbauera, který se ve svých knihách zabývá volným časem i v kontextu školních družin, nebo Annu Holeyšovskou, která se věnuje ve svých knihách přímo zájmové činnosti ve školních družinách. Oficiální výzkumy jsme nenašli, jen několik bakalářských a diplomových prací, které se obdobně jako tato zabývají zařízením školní družiny.

4.1 Klíčové koncepty

Zde bych chtěla aktuálně vymezit základní **pojmy mé bakalářské práce**, se kterými budeme operovat po dobu realizace praktické části. Rovněž tyto pojmy poukazují na to, ke kterému terminologickému vymezení se přikláníme.

Výchova dle Pávkové (2008, s. 65) bývá nejčastěji chápána jako záměrné, cílevědomé, dlouhodobé působení vychovávajícího na vychovávaného v pozitivním smyslu.

Volný čas sám Hofbauer (2004, s. 13) charakterizuje jako čas, kdy člověk nevykonává činnosti pod tlakem závazků, jež vyplývají z jeho sociálních rolí, zvláště z dělby práce a nutnosti zachovávat a rozvíjet svůj život.

Školní družina dle Holeyšovské (2009, s. 13-14) je školským zařízením pro zájmové vzdělávání. Jejími specifickými prostředky naplňuje obecné cíle, které jsou dány školským zákonem. Zaměřuje se především na výchovu, která posiluje nejen komunikativní dovednosti, ale podporuje i schopnost uplatnit se ve společnosti a přijímat důsledky svého chování a jednání. Družina je součástí školy a podílí se na realizaci školního vzdělávacího programu. Její klíčové kompetence jsou zaměřeny především na výchovu. Má svá určitá specifika, která umožňují dětem poskytnout rekreaci, odpočinek, rozvíjení zájmů a smysluplnou náplň volného času.

Dítě mladšího školního věku: v tomto věkovém období se zpravidla vyskytují odlišné vývojové charakteristiky u dětí 6-8letých a u dětí 9-11letých. Mezi 6 a 8 rokem je u dětí patrný ještě výrazný synkretismus, což je celistvé a neanalytické chápání objektivní skutečnosti, které se odráží i v jednání dítěte. (Pávková, 2007, s. 25)

5 DESIGN VÝZKUMU

5.1 Výzkumné otázky

Hlavní výzkumná otázka:

- Jaká je informovanost rodičů o zařízení školní družiny ve Zlínském kraji, kde dochází jejich dítě?

Dílčí výzkumné otázky:

- Jaký je názor rodičů na hygienické vybavení školních družin ve Zlínském kraji?
- Jaký je názor rodičů na důvod docházky do školní družiny ve Zlínském kraji?
- Jak jsou rodiče spokojeni s měsíčním příspěvkem na školní družinu ve Zlínském kraji?
- Jaký je názor rodičů na volný čas jejich dětí mimo školní družinu ve Zlínském kraji?
- Jaký je názor rodičů na spolupráci s vychovateli ve školních družinách ve Zlínském kraji?

5.2 Výzkumné cíle

Hlavní výzkumný cíl:

- Zjistit jak dobře jsou rodiče dětí, které dochází do školní družiny ve Zlínském kraji, seznámeni s tímto zařízením.

Dílčí výzkumné cíle:

- Zjistit míru spolupráce rodičů s vychovateli ve školních družinách.
- Zjistit názory rodičů na měsíční příspěvek za školní družinu a důvod docházky jejich dětí do tohoto zařízení.
- Zjistit názory rodičů na hygienické vybavení ve školních družinách.
- Zjistit názor rodičů na trávení volného času jejich dětí, mimo pobyt ve školní družině.

5.3 Výzkumný soubor

Výzkumným souborem jsou rodiče dětí, které navštěvují školní družiny na území Zlínského kraje. Nebyl kladen požadavek na pohlaví, dotazník mohl vyplnit jak otec, tak i matka dítě-

te. Také nebyl kladem požadavek na věk rodičů, ani sociální status. Pro účely tohoto výzkumu bylo důležité, aby jejich dítě navštěvovalo školní družinu.

Bylo zkontaktováno několik školních družin ve Zlínském kraji, jak na vesnici, tak ve městech. Výběr měl demografický vliv Zlínského kraje, byl tedy dostupný. Po jejich souhlasu bylo přineseno do školy vychovatelům školní družiny dotazníky, které následně rozdali dětem, ty je daly doma vyplnit rodičům a poté zpět zaslaly do školní družiny vychovatelkám, kde byly dotazníky opět vyzvednuty.

5.4 Technika sběru dat

Technikou sběru dat byl anonymní nestandardizovaný dotazník, který vyplnili rodiče dětí, které navštěvují školní družinu ve Zlínském kraji.

Dotazník se skládá z 23 otázek. Prvních 18 otázek se věnuje zařízení školní družiny, které se vztahují k hygienickému vybavení, provozu, docházce, financím, vychovatelům a osobním názorům rodičů na školní družinu. Zbývajících 5 otázek se věnuje volnému času dětí.

5.5 Metody analýzy dat

Byl realizován kvantitativní výzkum formou dotazníkového šetření. Vyhodnocen je pomocí deskriptivní statistiky, tato metoda je popisná. Dle Chrásky (2007, s. 40) se deskriptivní statistika snaží popsat zkoumaný soubor pomocí naměřených dat.

Shromážděná data zobrazíme pomocí výsečového typu grafu. U každé otázky z dotazníku budou uvedeny procenta s množstvím odpovědí zaokrouhleny na celá čísla a popis situace.

6 ANALÝZA DAT

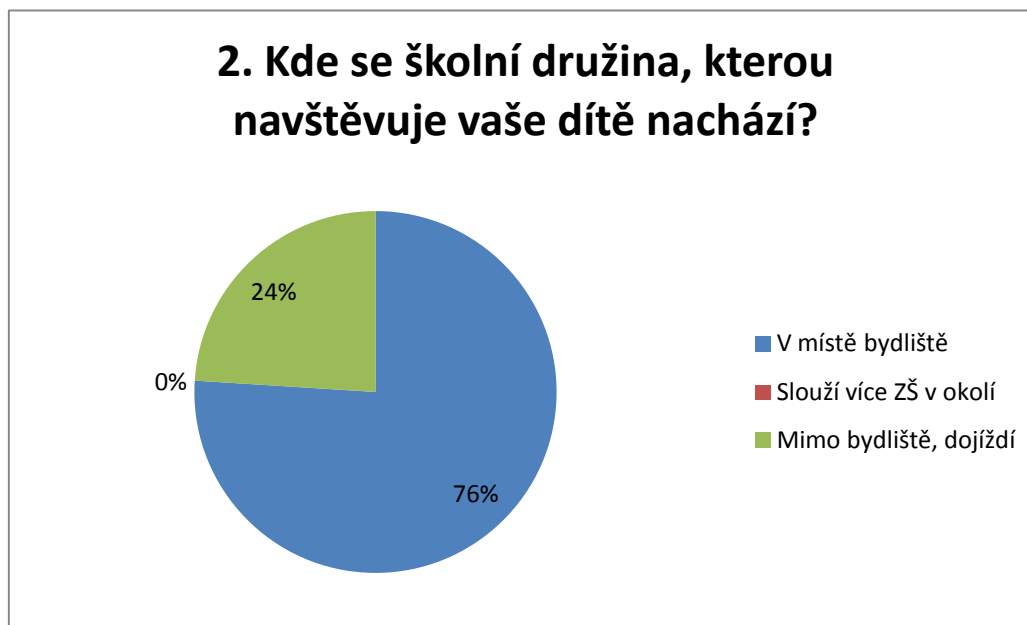
Zde přímo analyzujeme a popisujeme výsledky našeho šetření podle otázek v nestandardizovaném dotazníku pro rodiče dětí, které navštěvují školní družinu ve Zlínském kraji. Na otázky v dotazníku odpovědělo celkem 122 rodičů.

Graf 1: Místo školní družiny

Otázkou číslo 1 zjišťujeme, kam děti ve Zlínském kraji dochází do školní družiny. Z vesnice pochází 54 rodičů (44 %), města 68 rodičů (56 %). návratnost dotazníků nebyla příliš dobrá. Do různých škol kraje bylo rozdáno zhruba 250 dotazníků. Zpět se vrátilo 122 kusů. Dále budeme pokračovat otázkami, které se týkají přímo zařízení školní družiny.

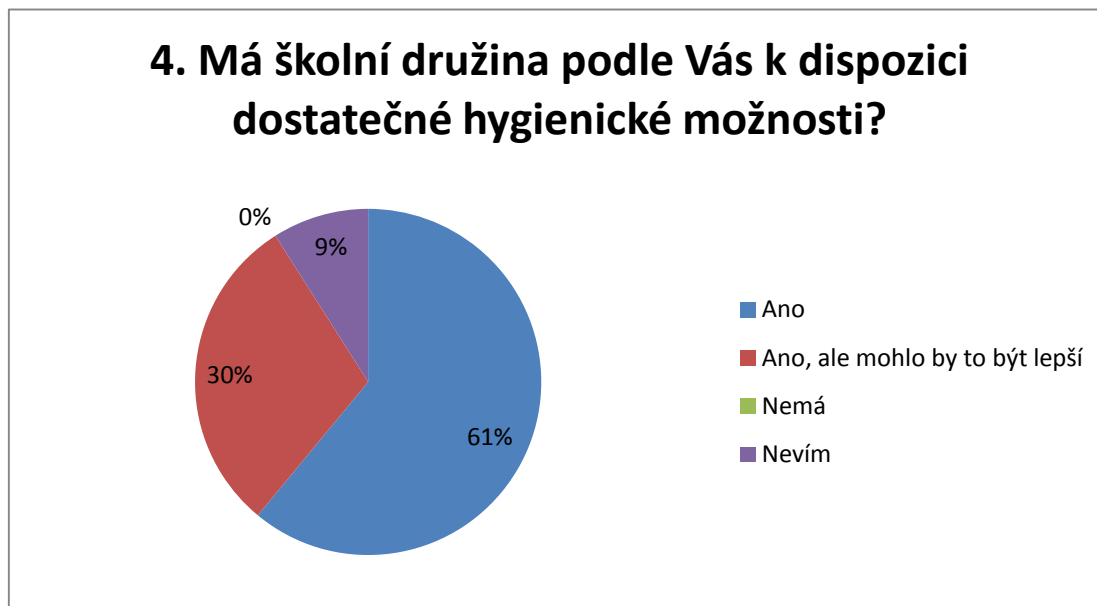
Školní družina

Graf 2: Umístění školní družiny

Zde 93 rodičů, tudíž 76 % jak vidíme na výšečovém grafu, uvedlo, že se jejich školní družina nachází v místě bydliště. Jen 29 rodičů (24 %) uvádí, že dítě do školní družiny dojíždí, protože se nachází mimo bydliště. Ani jednou nepadla odpověď, že právě jejich školní družina slouží více základním školám na okolí.

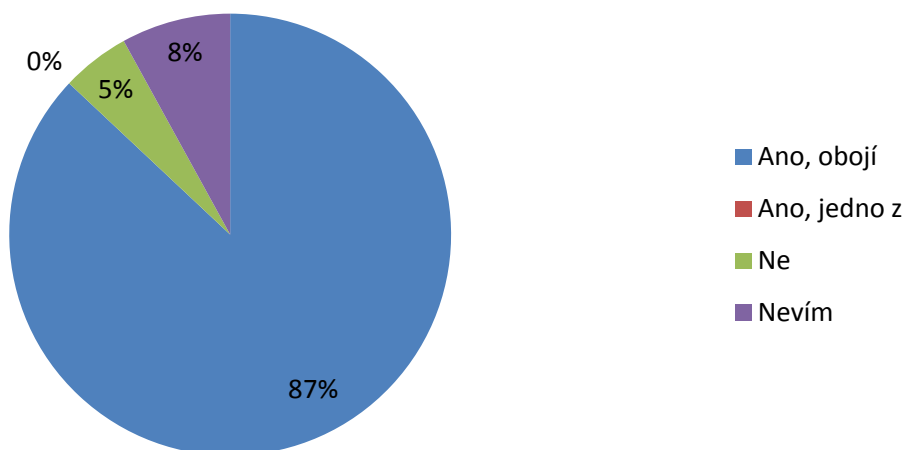
U otázky č. 3, zda má školní družina k dispozici místnost jen pro její účely není třeba grafu. Zde byla odpověď jednoznačná. Každá z družin, ve kterých probíhalo šetření má k dispozici svou místnost, jak uvedlo všech 122 rodičů.

Graf 3: Dostatečné hygienické možnosti

Otázkou č. 4 bylo zjištěno u 74 rodičů (61 %), že jejich školní družina má dostatečné hygienické možnosti, jako jsou umyvadla a WC. 36 rodičů (30 %) už nejsou tak spokojeni se svou školní družinou. A 12 rodičů (9 %) neví, jak tyto možnosti v jejich školní družině vypadají. Hygienické zázemí je jistě pro toto zařízení velmi důležité, už proto, že zde často něco vyrábí a přichází do styku s různými barvami, lepidly a podobně.

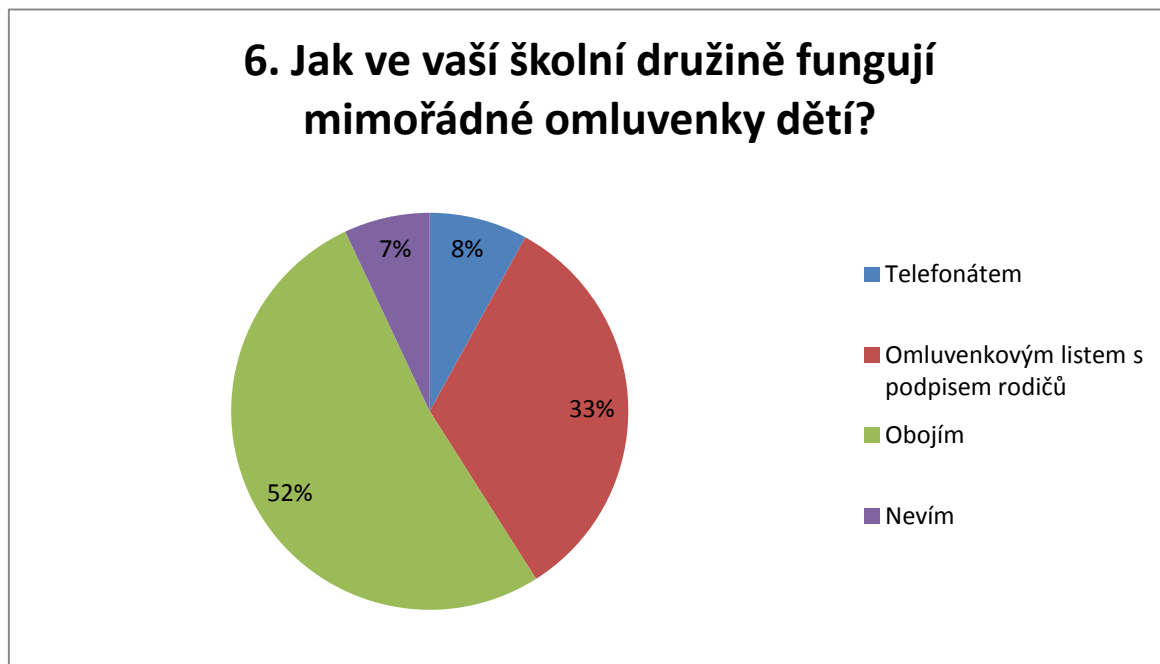
5. Má vaše školní družina k dispozici hřiště/ tělocvičnu?

Graf 4: Možnost hřiště a tělocvičny

Školní družiny ve Zlínském kraji mají ve většině případů k dispozici pro své účely tělocvičny i hřiště, jak uvedlo 106 rodičů. Jen 6 rodičů (5 %) zahrlo odpověď ne a 10 rodičů (8 %) neví. Pro děti v mladším školním věku je velmi důležitý i pohyb pro jejich fyzický vývoj, protože během vyučování většinou sedí. Dle odpovědí na tuto otázku můžeme posoudit, že školní družiny ve Zlínském kraji mají k dispozici tělocvičny i hřiště pro své účely.

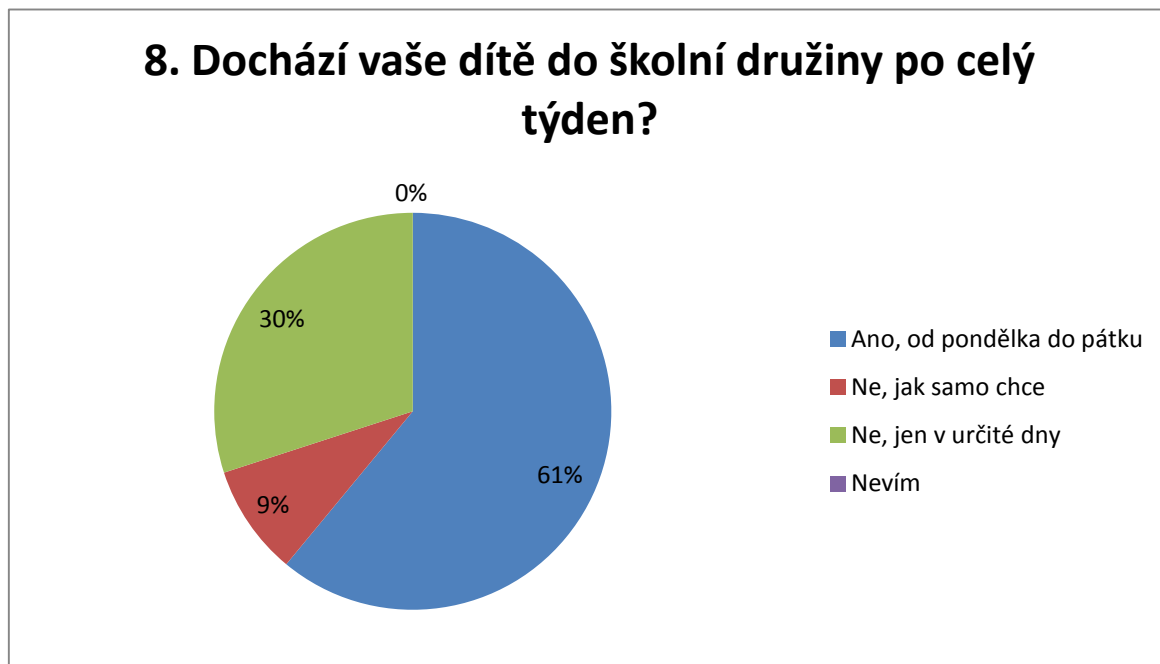
Graf 5: Mimořádné omluvenky dětí

Otázkou č. 6 jsme zjišťovali, jak fungují mimořádné omluvenky dětí ze školních družin v jejich nepřítomnosti. 64 rodičů (52 %) uvedlo, že své dítě mohou omluvit jak telefonátem, tak i omluvenkovým listem se svým podpisem. 10 rodičů (8 %) zmínilo pouze telefonát a 30 (33%) rodičů pouze omluvenkový list s podpisem. 8 rodičů (7 %) nevědí, jak omluvenky fungují. Dá se říci, že rodiče omlouvají své děti obvykle způsobem, který jim nejvíce vyhovuje. Školní družiny ve Zlínském kraji umožňují jak telefonát, tak omluvenkový list.

Graf 6: Provoz školní družiny

Další graf znázorňuje otázku č. 7, zda školní družiny mají v tomto kraji ranní i odpolední provoz. Výsledek nám říká, že 65 rodičů (53 %) zmiňuje ranní i odpolední provoz ve svých školních družinách, zatímco 48 rodičů (39 %) jen odpolední. 9 rodičů (8 %) neví. I toto je velmi důležité pro rodiče, kteří chodí brzo do práce, nebo naopak pozdě z práce. Přes polovinu školních družin v tomto kraji má ranní i odpolední provoz, což je určitě výhodné.

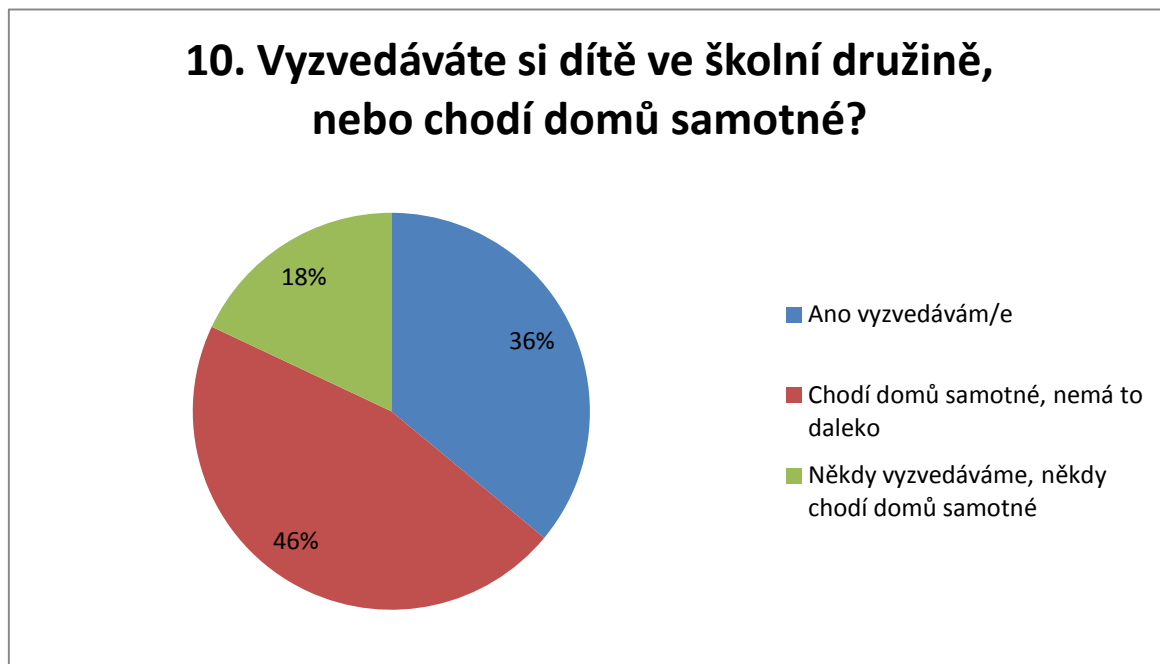
Graf 7: Docházka dětí do školní družiny

Otázkou č. 8 bylo zjišťováno, zda děti chodí do zařízení školní družiny po celý týden, nebo jen v určité dny. 74 rodičů (61 %) uvádí, že jejich děti navštěvují toto zařízení od pondělí do pátku, toto velké číslo nám vypovídá o kapacitním vytížení školních družin v tomto kraji. 37 rodičů (30 %) odpovědělo, že děti chodí do družin jen v určité dny, kdy mají třeba krátké vyučování. A 11 rodičů (9 %) odpovědělo, že jejich děti chodí do školní družiny jen v dny, kdy samo chce, což je možná trochu problém z praktického hlediska pro vychovatelku, či vychovatele.

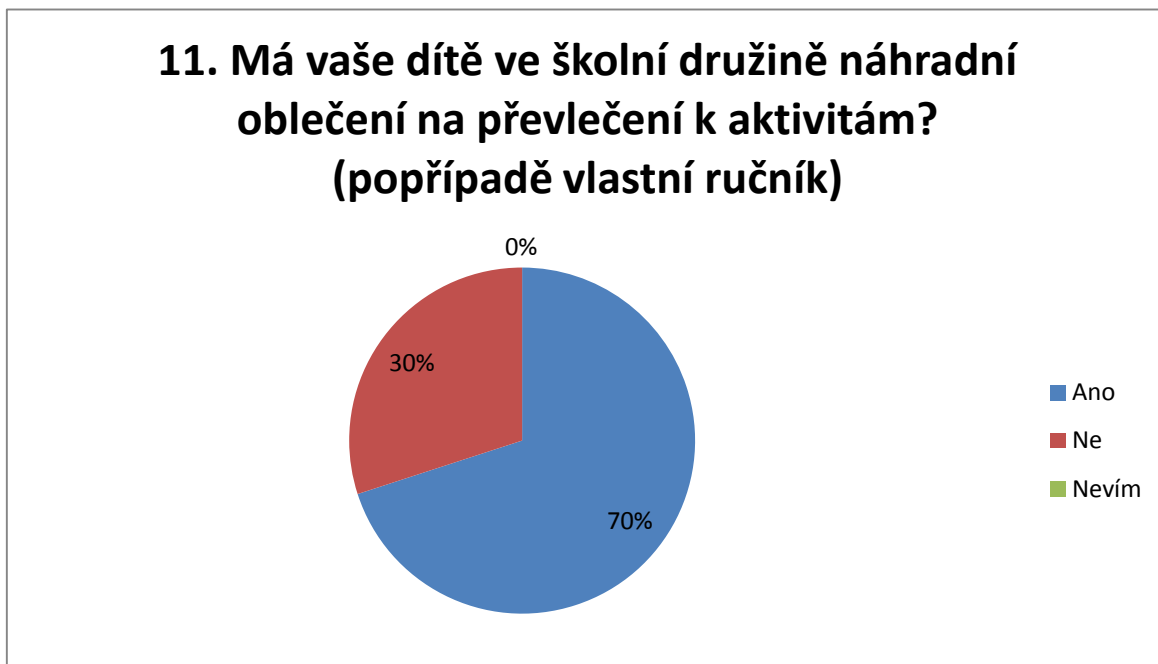
Graf 8: Důvod docházky do školní družiny

Touto otázkou jsme zjišťovali důvod docházky dětí do školních družin ve Zlínském kraji. Více jak polovina, 67 rodičů (55 %) uvedlo, že děti do tohoto zařízení musí docházet, protože jsou rodiče v zaměstnání, což nám ukazuje stále větší význam tohoto zařízení z hlediska volného času. 40 rodičů (33 %) uvedlo, že děti chtějí chodit sami a 22 rodičů (12 %), že mají jiný důvod. Zde patří například čekání na autobus, kterým se dítě dostane domů, protože dojíždí.

Graf 9: Odchod dětí ze školní družiny

Otázka č. 10 nám zodpovídá, jak se děti ze školní družiny dostávají domů. 56 rodičů (46 %) tvrdí, že dítě chodí domů samotné, nemá to daleko. 44 rodičů (36 %) uvedlo, že si své děti pravidelně vyzvedávají, například po práci přímo ve školní družině. A zbytek, 22 rodičů (18 %), uvádí, že děti chodí domů někdy samotné a někdy si je vyzvedávají. Tyto čísla nám říkají, že školní družiny ve Zlínském kraji mají dobré umístění a rodiče ve většině případů věří, že se dětem po cestě z tohoto zařízení nic nepříhodi.

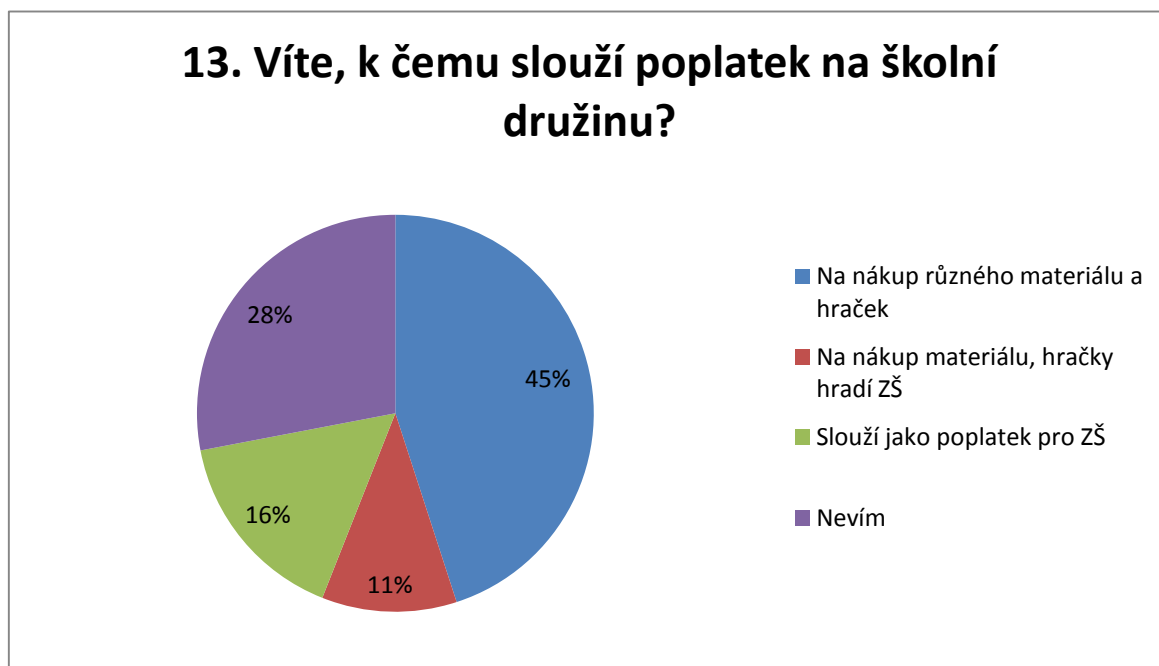
Graf 10: Náhradní oblečení ve školních družinách

Jelikož ve školních družinách se velmi často něco tvoří, jak je psáno výše, nebo se chodí na hřiště, či do tělocvičny, je potřeba, aby děti měly v tomto zařízení oblečení na převlečení. Z výsledků otázky č. 11 můžeme vyčíst, že velká většina rodičů, a to v počtu 85 (70 %), odpověděla, že jejich děti v družinách mají věci na převlečení. Dalších 37 rodičů (30 %) tvrdí, že jejich děti ve družinách oblečení nemají, to je poměrně vysoký počet a jistě v některých případech hrozí ušpinění, či poničení oblečení, v kterém děti jsou i během vyučování.

Graf 11: Měsíční příspěvek na školní družiny

Nejčastější varianta odpovědi na tuto otázku ohledně měsíčního příspěvku byla 50-80 Kč, odpovědělo tak 54 rodičů (44 %), 90-150 Kč za měsíc platí 41 rodičů (34 %), 6 rodičů (5 %) platí za toto zařízení nad 150 Kč. Ceny v tomto kraji se tedy většinou pohybují na stejné úrovni. Nejvíce překvapující je, že 21 rodičů (17%) netuší, kolik za školní družinu platí.

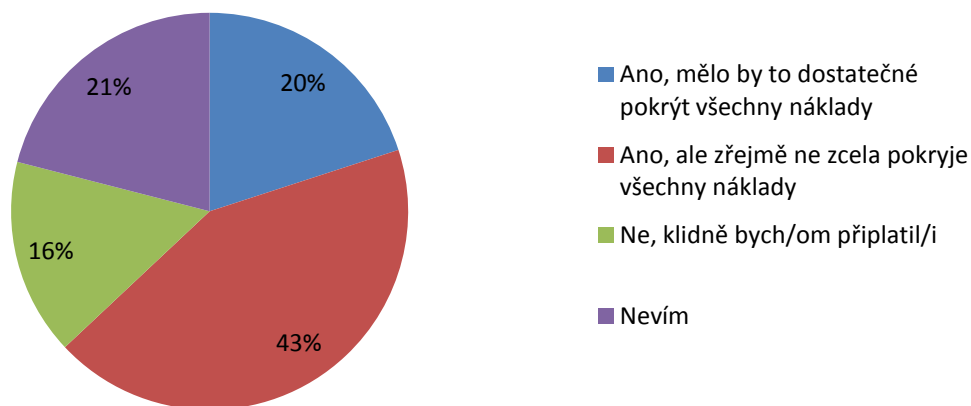

Graf 12: Poplatek na školní družinu

U otázky č. 13 jsou odpovědi různé. Lidé v dnešní době většinou chtějí vědět, za co přesně peníze dávají, u školních družin to zřejmě berou jako samozřejmost a moc je nezajímá, za co se peníze dále utratí. Ani ne polovina všech dotazovaných rodičů v počtu 55 ví, že peníze slouží na nákup různého materiálu a hraček pro školní družinu. Celkově 34 rodičů (28 %) vůbec neví, na co se peníze používají. 19 rodičů si myslí, že slouží jako poplatek pro ZŠ a 14 rodičů si myslí, že slouží jen na nákup materiálu a hračky hradí ZŠ sama.

14. Zdá se vám dostatečné množství peněz, které za školní družinu platíte za měsíc?

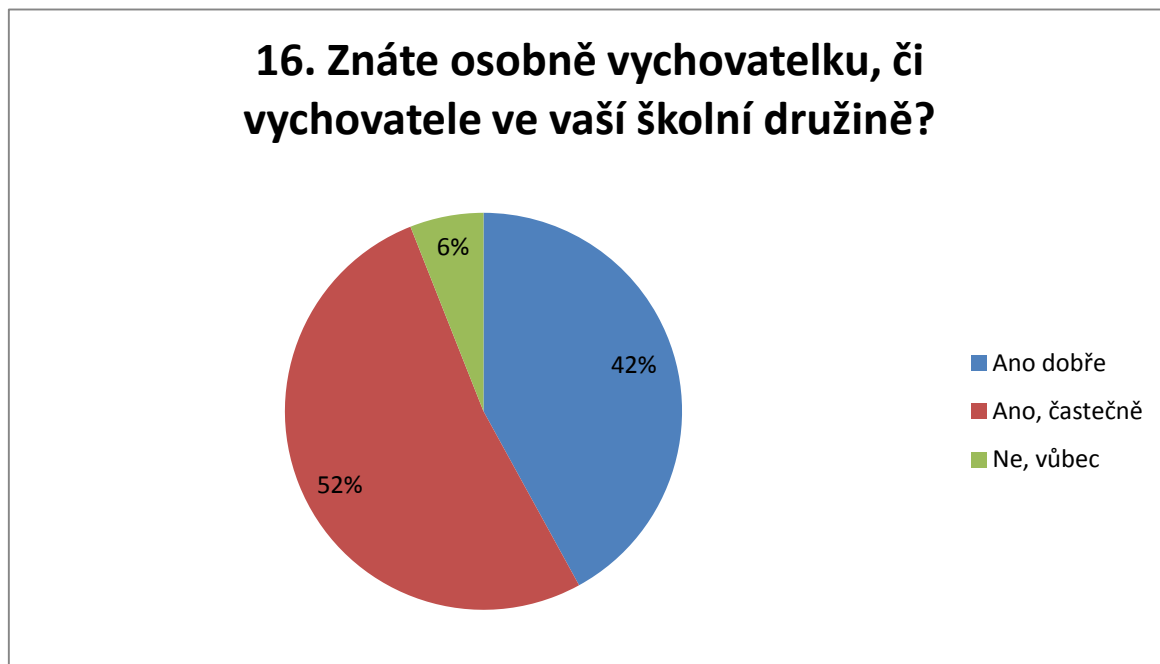
Graf 13: Dostatečné množství peněz na školní družinu

Otázka č. 14 navazuje na předchozí. Chceme vědět, zda se rodičům v tomto kraji zdá dostatečné množství peněz, které za školní družinu platí. Nejvíce rodičů 53 (43 %) odpovědělo, že ano, ale zřejmě ne zcela pokryje všechny náklady. Další nejčastější odpovědí bylo, že rodiče nevědí, zda se jim to zdá dostatečné, takto odpovědělo 26 rodičů (21 %). 24 rodičů (20 %) si myslí, že peníze jsou dostačující a pokrývají všechny náklady. Jen 19 rodičů (16 %) si myslí, že peníze nejsou dostačující a že by klidně připlatili.

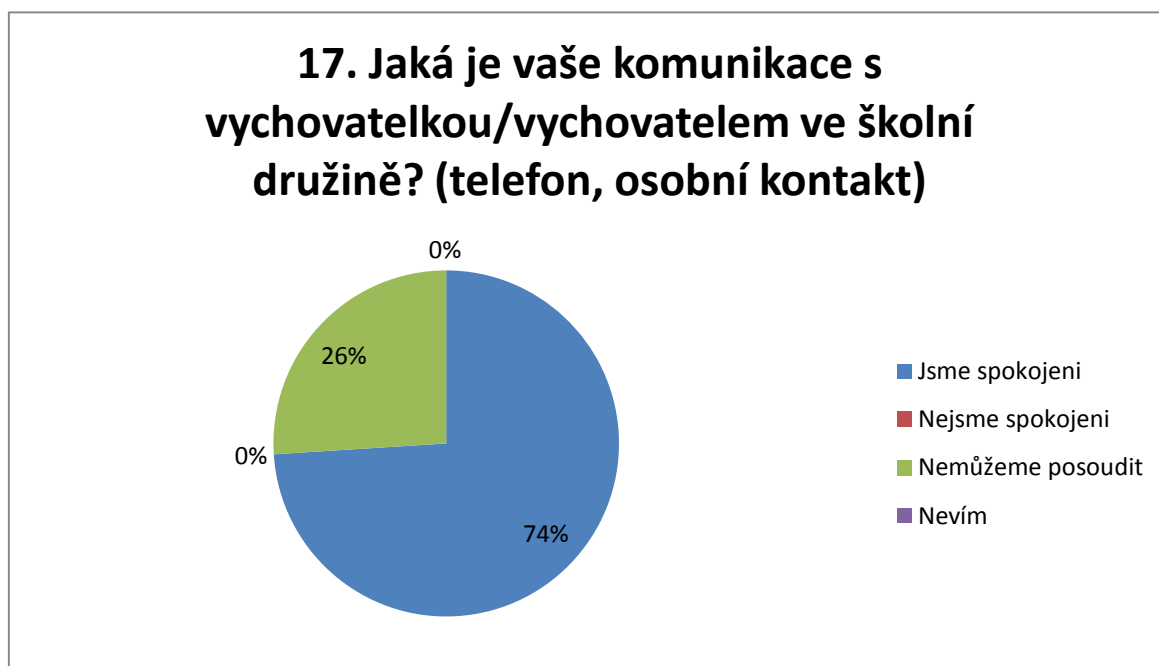
Graf 14: Výrobky ve školní družině

Dá se říct, že právě podle toho, zda děti přináší ze školní družiny nějaké výrobky, rodiče soudí, zda se jim zdá dostatečné množství peněz, které za ni platí. Přes polovinu rodičů v počtu 68 (56 %) tvrdí, že jejich děti přináší domů výrobky někdy. 45 rodičů (37 %) uvádí, že často a 8 rodičů (7 %) tvrdí, že ne. Tato otázka je jistě podmíněna i aktivitou dětí, protože hodně věcí bývá dobrovolných pro ně. Buď si něco vyrobit chtějí, nebo ne a třeba si hrají. Z těchto odpovědí ale jasně vidíme, že ve družinách ve Zlínském kraji se vyrábí často různé výrobky.

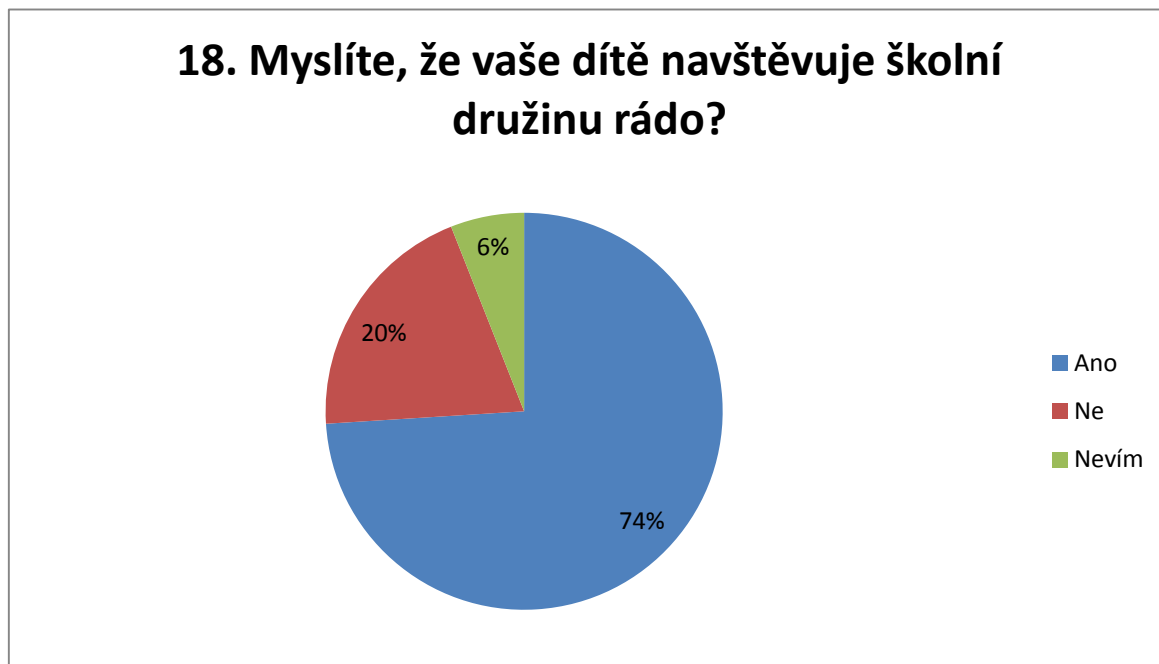
Graf 15: Znalost vychovatele školní družiny

Otázkou č. 16 se ptáme rodičů, jak dobře se znají s vychovatelkou, či vychovatelem ve školní družině, kam dochází jejich dítě. Nejvíce rodičů 63 (52 %) tvrdí, že vychovatelku znají částečně. Dalších 51 rodičů (42 %) odpověděli, že vychovatelku znají dobře a zbylých 8 (6 %) rodičů ji nezná vůbec. Jelikož ve školní družině děti tráví opravdu hodně času, rodiče by měli být s pracovníky tohoto zařízení dostatečně seznámeni. Tento výzkum ve Zlínském kraji potvrzuje, že tomu tak ve většině případů opravdu je.

Graf 16: Komunikace s vychovateli ve školních družinách

Otázka č. 17 navazuje na předchozí. Ptáme se, zda jsou rodiče spokojeni s komunikací s vychovatelkou v jejich školní družině. Zde byla odpověď víceméně jasná. Celých 90 rodičů (74 %) tvrdí, že jsou spokojeni a zbytek 32 rodičů (26 %) nemůže posoudit tuto komunikaci.

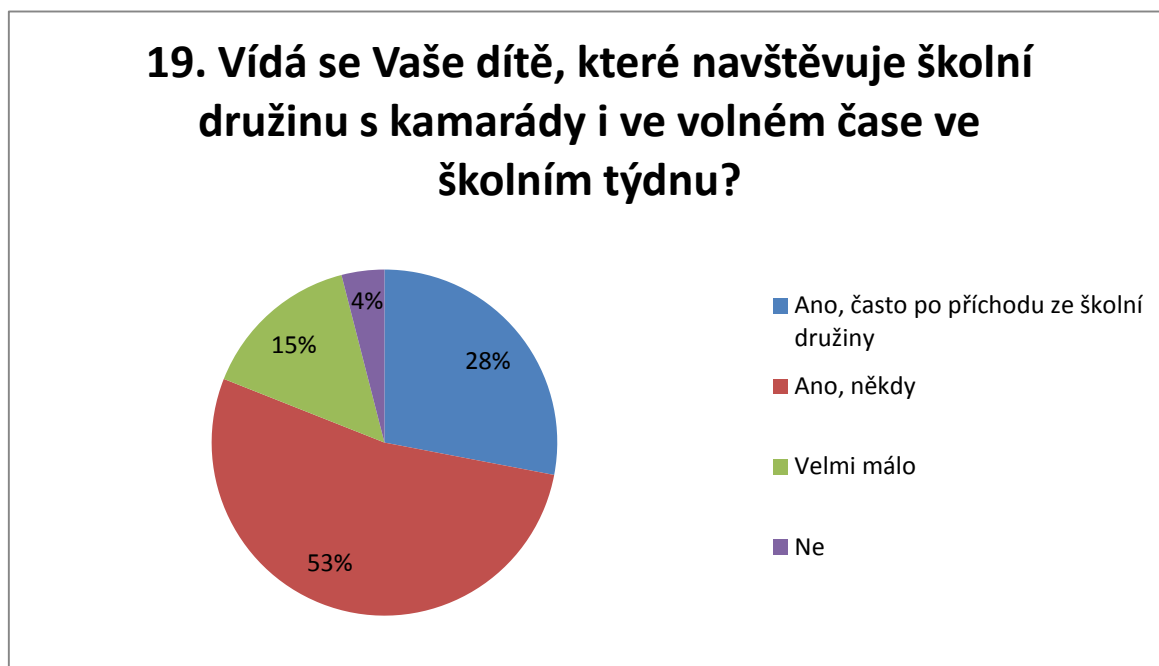

Graf 17: Spokojenost s navštěvováním školní družiny

Otázka č. 18 je velmi důležitá. 90 rodičů (74 %) si myslí, že jejich děti navštěvují školní družinu rádi. Možná trochu překvapující je i počet 24 rodičů (20 %), kteří tvrdí, že jejich děti školní družinu navštěvují neradi, a 8 rodičů (6 %) na tuto otázku neumí odpovědět. Musíme ovšem podotknout, že nevíme, do jaké míry rodiče odpovídali objektivně. Potěšující je, že nadměrná většina dětí, podle svých rodičů, navštěvuje školní družinu ve Zlínském kraji ráda.

Volný čas Vašich dětí

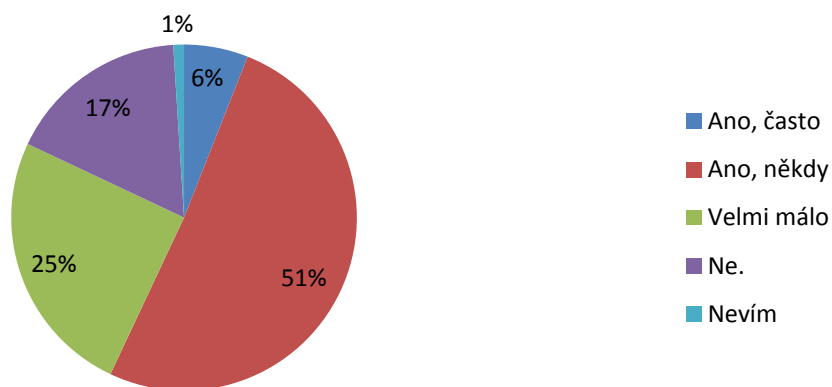
V této části dotazníku bylo položeno několik otázek, které se týkají také volného času po vyučování, nebo mimo něj o víkendech, když děti zrovna nejsou ve školní družině.

Graf 18: Volný čas v týdnu

V dnešní době počítačů, notebooků, tabletů, mobilů a dalších vymožeností, které dětem bohužel pohlcují hodně času, jsme položili do dotazníku i otázky týkající se volného času. V otázce č. 19 rodiče odpovídali, zda se jejich dítě setkává s kamarády i po příchodu ze školní družiny během týdne. Většina rodičů 65 (53 %) tvrdí, že se děti setkávají s kamarády jen někdy, dalších 34 rodičů (28 %) tvrdí, že ano, často po příchodu ze školní družiny. 18 rodičů (15 %) tvrdí, že velmi málo a 5 rodičů (4 %) zaškrtno odpověď ne.

20. Vídá se vaše dítě, které navštěvuje školní družinu s kamarády i ve volném čase o víkendu?

Graf 19: Volný čas o víkendu

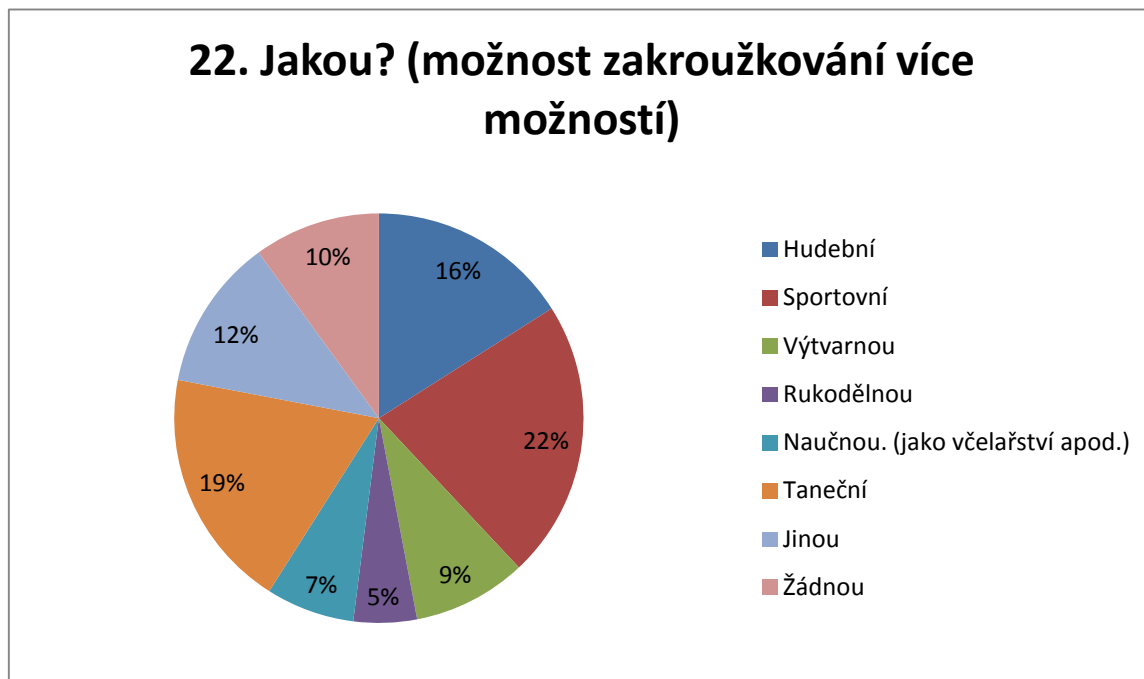
Otázka č. 20 je shodná s otázkou č. 19, pouze se ptá, zda se děti setkávají se svými kamarády i o víkendech. Opět se opakuje nejčastější odpověď ano, někdy a to u 62 rodičů (51 %). Poté převažuje odpověď velmi málo, tak odpovědělo 30 rodičů (25 %), 21 rodičů (17 %) tvrdí, že se jejich děti s kamarády o víkendu nepotkávají. Jenom 7 rodičů (6%) odpovědělo, že se setkávají často. 2 rodiče (1 %) nevědí, zda se jejich děti setkávají s jejich kamarády i o víkendech.

Graf 20: Kroužek a zájmová aktivita dětí

V otázce č. 21 rodiče odpovídali, zda jejich dítě navštěvuje nějaký kroužek, nebo zájmovou aktivitu. Nejčastější odpověď v počtu 59 rodičů (48%) tvrdí, že jejich děti mají jednu zájmovou aktivitu. Dalších 47 rodičů (39%) tvrdí, že jejich děti mají hned několik zájmových aktivit a bohužel 16 rodičů (13%) odpovědělo, že jejich děti nemají žádnou zájmovou aktivitu.

Graf 21: Zájmové aktivity

Otázkou č. 22 rodiče zodpovídali, jaké aktivity jejich děti navštěvují. Nejvíce, 22 % jich navštěvuje sportovní aktivity, 19 % dětí navštěvuje taneční kroužky, 16% dětí navštěvuje hudební aktivity, 12 % navštěvuje jinou aktivitu, jako je například turistický kroužek, cizí jazyk, nebo šachy. 10 % dětí nenavštěvuje žádnou aktivitu, 9 % dětí chodí do výtvarných kroužků, 7 % dětí má naučnou aktivitu, jako je včelařství a podobně. A posledních 5 % dětí navštěvuje různé rukodělné kroužky.

Graf 22: Umístění zájmové aktivity

V poslední 23. otázce je zodpovězeno, kde se aktivita, nebo kroužek, který děti navštěvují, nachází. Nejvíce rodičů v počtu 52 (43 %) odpovědělo, že v blízkosti domova. 27 rodičů (22 %) tvrdí, že jejich děti musí za aktivitou dojíždět, dalších 27 rodičů (22 %) odpovědělo, že mají aktivitu na základní škole. Posledních 16 rodičů (13 %) na otázku neodpovědělo, protože jejich dítě žádnou aktivitu nenavštěvuje.

Z otázek o volném čase dětí ve Zlínském kraji vyplývá, že většina z nich tráví svůj volný čas účelně, ale je i poměrně velký počet těch, kteří žádnou aktivitu nemají a ani se moc neseťkávají s kamarády ve svém volném čase. Právě pro tyto děti je škola a potažmo školní družina jedním z hlavních míst, kde dochází k sociálnímu kontaktu s ostatními, což je v mladším školním věku velmi důležité.

7 INTERPRETACE DAT

V úvodu praktické části bakalářské práce byla položena hlavní výzkumná otázka a dílčí výzkumné otázky, tato kapitola se jim věnuje blíže.

Hlavní výzkumná otázka:

Jaká je informovanost rodičů o zařízení školní družiny ve Zlínském kraji, kde dochází jejich dítě?

Na základě údajů, které jsme získali pomocí šetření, můžeme říct, že jsou rodiče se zařízením školní družiny ve Zlínském kraji, které navštěvuje jejich dítě, informováni na dobré úrovni. Znají poměrně dobře hygienické zázemí, možnosti omlouvání v případě nepřítomnosti dítěte. Za nedostatečnou můžeme považovat nízkou informovanost v oblasti financí, tedy v měsíčním příspěvku na školní družinu. Rodiče v překvapujícím počtu netuší, kolik za školní družinu platí a celá třetina neví, k čemu tento poplatek slouží. V této oblasti je tedy informovanost nižší. Překvapením je i znalost vychovatelky, jen slabá polovina rodičů znají vychovatelku dobře. To není zrovna moc, jelikož více jak polovina rodičů v dotazníku uvedla, že jejich děti navštěvují školní družinu celý týden, tedy od pondělí do pátku.

Na základě tohoto šetření můžeme konstatovat, že hlavního výzkumného cíle bylo dosaženo. Bylo zjištěno, že míra informovanosti rodičů o zařízení školní družiny, kde dochází jejich děti, je na poměrně dobré úrovni.

Dílčí výzkumné otázky:

Jaký je názor rodičů na hygienické vybavení školních družin ve Zlínském kraji?

Všichni rodiče odpověděli, že školní družina, kam dochází jejich dítě, má k dispozici svou vlastní místnost pro své účely. Většina rodičů ví, že děti mají při pobytu ve družině k dispozici školní hřiště i tělocvičnu. Více jak polovina rodičů je spokojena s přímým hygienickým vybavením, jako jsou umyvadla a WC. Další třetina rodičů vyjádřila názor, že by hygienické vybavení mohlo být lepší a desetina rodičů vůbec nevěděla, jaké je hygienické vybavení jejich školních družin.

Jaký je názor rodičů na důvod docházky do školní družiny ve Zlínském kraji?

Důvodem docházky do školní družiny dle názoru rodičů ve většině případů jejich pracovní vytíženost. Jen třetina rodičů uvádí, že dítě do školní družiny chce chodit samo. A desetina rodičů uvedla jiný důvod, kterým je například čekání na autobus, nebo kroužek. Více jak polovina dětí, dotazovaných rodičů dochází do školní družiny po celý týden, tedy od pondělí do pátku, jak je uvedeno již výše. Ve třetině dochází děti jen v určité dny. Polovina školních družin, v našem šetření, má ranní i odpolední provoz, jak uvedli rodiče, třetina školních družin má jen odpolední provoz. Polovina dotazovaných rodičů uvedla, že mimořádné omluvenky dětí ze školní družiny fungují jak telefonátem, tak omluvenkovým listem s podpisem rodičů. Děti v téměř polovině případů chodí ze školní družiny samotné, protože to nemají daleko a větší třetina rodičů si své děti ve školní družině vyzvedává.

Jak jsou rodiče spokojeni s měsíčním příspěvkem na školní družinu ve Zlínském kraji?

Dle výsledků šetření je znát, že finanční příspěvek se v různých družinách příliš neliší. 50-80 Kč měsíčně uvádí menší polovina rodičů a 90-150 Kč za měsíc uvádí téměř třetina rodičů. Můžeme říct, že se pohybujeme na podobné úrovni, která se pohybuje mezi 50-150 Kč za měsíc. Jak je psáno výše, nejvíce překvapující jsou odpovědi rodičů, kteří netuší, kolik za školní družinu platí a celá třetina neví, k čemu slouží tento poplatek. Polovině rodičů připadá, že platí dostatečné množství peněz, ale zřejmě ne zcela pokryjí všechny náklady a čtvrtina by klidně připlatila. Tato položka může sloužit, jako zpětná vazba vychovatelkám jednotlivých školních družin. Více jak polovina rodičů uvádí, že jejich dítě přináší domů různé výtvarné a rukodělné výrobky někdy a další třetina uvádí, že často.

Jaký je názor rodičů na míru spolupráce s vychovateli ve školních družinách ve Zlínském kraji?

Vychovatelka/vychovatel tvoří školní družinu i na něm mnohdy záleží, zda děti navštěvují rádi toto zařízení. Podle názoru rodičů 74 % dětí navštěvuje školní družinu rádo, ale celých 20 % rodičů uvedlo, že jejich dítě školní družinu navštěvuje nerado. 52 % rodičů zmínilo, že znají vychovatelku částečně, 42 % dobře a 6 % rodičů uvedlo, že vychovatelku v jejich školní družině neznají vůbec. S komunikací s vychovatelkou je 74 % rodičů spokojeno.

Jaký je názor rodičů na volný čas jejich dětí mimo školní družinu ve Zlínském kraji?

Jak již víme z výše uvedené otázky, více jak polovina dětí tráví ve školní družině každý den po vyučování, dále jsme zjišťovali, zda se s kamarády setkávají i po příchodu z tohoto zařízení. Třetina rodičů uvedla, že ano, často se setkávají v týdnu s kamarády. O víkendech se často setkává, dle rodičů velmi málo dětí. Ano, někdy uvedla ve školním týdnu polovina rodičů a o víkendech také polovina. Tato čísla jsou pozitivní. Zatímco několik rodičů uvedlo, že v týdnu se jejich děti už po pobytu ve školní družině nesetkávají, o víkendech je to celých menší čtvrtina.

Na otázku jestli dítě navštěvuje nějakou zájmovou aktivitu, či kroužek, rodiče odpovídali pozitivněji, menší polovina dětí navštěvuje dokonce více aktivit a téměř polovina dětí alespoň jednu. Zůstává tu ale stále čtvrtina dětí, které nenavštěvují žádnou aktivitu. Nejčastěji děti chodí do sportovních kroužků, následují taneční a hudební aktivity. Děti v polovině případů mají aktivitu v blízkosti domova.

Můžeme říct, že jsme dosáhli svých dílčích výzkumných cílů, které jsou uvedeny v úvodu praktické části. Zjistili jsme názory rodičů na hygienické vybavení školních družin, financování i důvody docházky dětí do školní družiny i spolupráci s vychovateli těchto zařízení na demografickém území Zlínského kraje.

8 DOPORUČENÍ

Výzkumem jsme zjistili, že informovanost rodičů ve Zlínském kraji o školních družinách, kam posílají své děti, je na poměrně dobré úrovni. Můžeme říct, že školní družina je největší z volnočasových organizací, kterou ročně navštěvuje mnoho tisíc dětí po celé České republice. Školní družiny by si zasloužily výraznější postavení v rámci základních škol, ne jen jako doplňkové, jejichž role je samozřejmá. Děti v ní tráví mnohdy několik hodin denně nebo týdně a rodiče nemají ani velkou možnost si o tomto zařízení přečíst odborné publikace, protože je jich opravdu hodně málo.

Jako zlepšení informovanosti rodičů o tomto zařízení je navrženo:

1. Dělat dny otevřených dveří školní družiny pro rodiče. Aby se mohli s tímto zařízením osobně seznámit, věděli, co mají děti k dispozici a kde tráví hodně svého volného času.
2. Vytvořit odkaz na webových stránkách základních škol, ke kterým družina patří a pravidelně jej aktualizovat. Toto se často sice dělá, ale ve většině případů se tyto stránky neaktualizují. Je důležité, aby rodiče, kteří jsou opravdu moc vytížení prací, nebo jiným způsobem, mohli nahlédnout na fotky, nebo jiné aktivity, které děti dělají.
3. Z tohoto výzkumu vyplývá, že rodiče často neví, kolik a na co se používají peníze, které za školní družinu platí. Dělat každý měsíc výpisy pro rodiče, by bylo pro vychovatelku asi zdlouhavé, zabralo by to mnoho času, proto by šlo dělat jednou ročně celkový výpis, ve kterém by bylo popsáno, co se za celý rok kupovalo a kam peníze putovaly. Rodiče by byli více informovaní v této problematice.

ZÁVĚR

Tato bakalářská práce se pokouší pomocí odborné literatury a kvantitativního výzkumu přiblížit a upozornit na význam zařízení školní družiny, protože rozsah tohoto zařízení v rámci působení výchovy mimo vyučování a trávení volného času dětí roste stále rychleji. Zařízení školní družiny se tak stává vytíženější a není mu dostatečně věnována pozornost, jak ze strany základních škol, tak zájmu rodičů.

Cílem teoretické části bylo přiblížit základní terminologické zakotvení, jak výchovy, tak výchovy mimo vyučování, volného času i volnočasových organizací. Dále přiblížit čtenářům terminologické zakotvení pojmu školní družina, jejich funkcí, cílů i prostředí a materiálního vybavení těchto zařízení. Popsáno také bylo, jakou roli v tomto zařízení hrají vychovatelé, rodiče a především děti mladšího školního věku.

Cílem praktické části bylo zjistit, jak jsou informováni rodiče ze Zlínského kraje o zařízení školní družiny, kam dochází jejich děti a jaké jsou důvody k docházce do školní družiny a zda se výrazně liší trávení volného času těchto dětí.

Rodiče vykazali v některých oblastech dostatečnou znalost, v některých právě naopak. Většina rodičů ví, kde se zařízení nachází, jaké je jeho hygienické vybavení, i když mnohdy tvrdí, že by mohlo být lepší, mají znalost také o omlouvání dětí, nebo o době provozu, chválí si i spolupráci s vychovateli. Nejméně jsou ovšem informováni o finančních příspěvcích na školní družinu a k čemu tento příspěvek slouží. Také si někteří myslí, že jejich děti do školní družiny chodí neradi. Ale jak uvedla většina rodičů, důvodem je především nutnost, protože rodiče jsou v zaměstnání. V oblasti trávení volného času se objevují také výrazné rozdíly, jak je uvedeno výše v práci.

Výzkumného cíle bylo tedy dosaženo za pomoci nestandardizovaného dotazníku.

Tato bakalářská práce může sloužit jako podklad informovanosti o školní družině pro rodiče nebo veřejnost, ale také jako zpětná vazba všem vychovatelům ve školních družinách, kde bylo šetření prováděno.

Vzhledem k momentální situaci, kdy mnoho rodičů jsou jak pracovně, tak i jinak vytíženi a nemají na děti, tolik času, kolik by opravdu potřebovali, je velmi důležité, aby měli alespoň znalost o zařízeních, kam své děti posílají trávit volný čas a právě jedním takovým výrazným je i zařízení školní družiny.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

1. BALKOVÁ, Krista. *Náměty pro školní družinu*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-064-X.
2. BREZINKA, Wolfgang. *Filozofické základy výchovy*. Vyd. 1. Praha: Zvon, 1996. ISBN 8071131695.
3. HÁJEK, B., a kol. *Jak vytvořit vzdělávací program pro školní družiny*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-233-1.
4. HÁJEK, Bedřich, Břetislav HOFBAUER a Jiřina PÁVKOVÁ. *Pedagogické ovlivňování volného času: současné trendy*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-473-1.
5. HOFBAUER, Břetislav. *Děti, mládež a volný čas*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-927-5.
6. HOLEYŠOVSKÁ, Anna. *Zájmová činnost ve školní družině*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-586-8.
7. CHRÁSKA, M. *Metody pedagogického výzkumu – Základy kvantitativního výzkumu*. Vyd. 1. Praha: Grada Publishing, a.s. 2007. ISBN 978-80-247-1369-4.
8. MATĚJČEK, Zdeněk a Marie POKORNÁ. *Radosti a strasti: předškolní věk, mladší školní věk, starší školní věk*. Vyd. 1. Jinočany: H & H, 1998, 205 s. ISBN 80-86022-21-8.
9. MATĚJČEK, Zdeněk. *Co, kdy a jak ve výchově dětí*. Vyd. 3. Praha: Portál, 2000c1996. ISBN 80-7178-494-x.
10. SEDLÁČKOVÁ, Daniela. *Rozvoj zdravého sebevědomí žáka*. Vyd. 1. Praha: Grada Publishing, a.s. ISBN 978-80-247-2685-4.
11. OPATA, R., a kol. *Teorie a praxe výchovy mimo vyučování*. 1. vyd. Praha: SPN, 1979.
12. PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogika volného času: [teorie, praxe a perspektivy výchovy mimo vyučování a zařízení volného času]*. 3., aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2002. ISBN 8071787116.
13. PÁVKOVÁ, Jiřina a Bedřich HÁJEK. *Školní družina*. Vyd. 2., aktualiz. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-268-3.
14. PRŮCHA, J., *Přehled pedagogiky*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-399-4.
15. PLHÁKOVÁ, Alena. *Učebnice obecné psychologie*. Vyd. 1. Praha: Academia, 2004. ISBN 978-80-200-1499-3.
16. VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie II: dospělost a stáří*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2007, 461 s. ISBN 978-80-246-1318-5.
17. VALIŠOVÁ, Alena, Hana KASÍKOVÁ a Miroslav BUREŠ. *Pedagogika pro učitele*. 2., roz. a aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-3357-9.
18. VÁŽANSKÝ, M., SMÉKAL, V., *Základy pedagogiky volného času*. Brno: Typia.2001. s. 175. ISBN 80-86384-00-4.

Internetové zdroje:

ŠKOLNÍ DRUŽINY msmt.cz [online]. © 2013-2014 [cit.2014-24-02]. Dostupné z:
<http://www.msmt.cz/mladez/skolni-druziny>.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

Atd. A tak dále

Aj. A jiné

ŠD Školní družina

ZŠ Základní škola

Apod. A podobně

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1: Místo školní družiny	45
Graf 2: Umístění školní družiny.....	46
Graf 3: Dostatečné hygienické možnosti	47
Graf 4: Možnost hřiště a tělocvičny.....	48
Graf 5: Mimořádné omluvenky dětí.....	49
Graf 6: Provoz školní družiny	50
Graf 7: Docházka dětí do školní družiny	51
Graf 8: Důvod docházky do školní družiny	52
Graf 9: Odchod dětí ze školní družiny	53
Graf 10: Náhradní oblečení ve školních družinách	54
Graf 11: Měsíční příspěvek na školní družiny	55
Graf 12: Poplatek na školní družinu	56
Graf 13: Dostatečné množství peněz na školní družinu	57
Graf 14: Výrobky ve školní družině.....	58
Graf 15: Znalost vychovatele školní družiny.....	59
Graf 16: Komunikace s vychovateli ve školních družinách.....	60
Graf 17: Spokojenost s navštěvováním školní družiny	61
Graf 18: Volný čas v týdnu	62
Graf 19: Volný čas o víkendu.....	63
Graf 20: Kroužek a zájmová aktivita dětí	64
Graf 21: Zájmové aktivity	65
Graf 22: Umístění zájmové aktivity	66

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha PI: Nestandardizovaný dotazník

PŘÍLOHA P I: NESTANDARDIZOVANÝ DOTAZNÍK

Dobrý den vážení rodiče,

jmenuji se Lenka Šerá a jsem studentkou 3. ročníku Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, oboru Sociální pedagogika. Obracím se na Vás s prosbou o vyplnění dotazníku, který právě držíte v rukou, týkající se školní družiny, kterou navštěvuje Vaše dítě, a trávení jeho volného času. Dotazník bude sloužit jako podklad k praktické části mé bakalářské práce.

Dotazník je anonymní. Po vyplnění jej prosím opět po dítěti zašlete zpět vychovatelce či vychovateli do školní družiny.

Děkuji vám za Vaši ochotu!

Lenka Šerá

U otázek vyberte jednu z odpovědí, kterou zakroužkujete.

1. Kde vaše dítě navštěvuje školní družinu?

- a) Vesnice.
- b) Město.

Školní družina

2. Kde se školní družina, kterou navštěvuje vaše dítě, nachází?

- a) V místě bydliště.
- b) Slouží více základním školám v okolí.
- c) Mimo bydliště, dojíždí.

3. Má školní družina k dispozici svou místnost jen pro její účely?

- a) Ano.
- b) Ne.
- c) Nevím.

**4. Má školní družina podle Vás k dispozici dostatečné hygienické možnosti?
(WC, umyvadla)**

- a) Ano.
- b) Ano, ale mohlo by to být lepší.
- c) Nemá.
- d) Nevím

5. Má Vaše školní družina k dispozici hřiště/tělocvičnu?

- a) Ano, obojí.

- b) Ano, jedno z toho.
- c) Ne.
- d) Nevím.

6. Jak ve Vaší školní družině fungují mimořádné omluvenky dětí?

- a) Telefonátem.
- b) Omluvenkovým listem s podpisem rodičů.
- c) Obojím.
- d) Nevím.

7. Má Vaše školní družina ranní i odpolední provoz?

- a) Ano, obojí.
- b) Ne, jen ranní.
- c) Ne, jen odpolední.
- d) Nevím.

8. Dochází Vaše dítě do školní družiny po celý týden?

- a) Ano, od pondělí do pátku.
- b) Ne, jak samo chce.
- c) Ne, jen v určité dny.
- d) Nevím.

9. Jaký je důvod docházky vašeho dítěte do školní družiny?

- a) Chce chodit samo.
- b) Musí, rodiče jsou v zaměstnání.
- c) Jiný důvod.

10. Vyzvedáváte si dítě ve školní družině, nebo chodí domů samotné?

- a) Ano, vyzvedávám/e.
- b) Chodí domů samotné, nemá to daleko.
- c) Někdy vyzvedáváme, někdy chodí samotné.

**11. Má Vaše dítě ve školní družině náhradní oblečení na převlečení k aktivitám?
(popřípadě vlastní ručník)**

- a) Ano
- b) Ne
- c) Nevím

12. Kolik činí měsíční příspěvek ve Vaší školní družině?

- a) 50-80 Kč/měsíc.
- b) 90-150 Kč/měsíc.
- c) Nad 150 Kč/měsíc.
- d) Nevím.

13. Víte, k čemu slouží poplatek na školní družinu?

- a) Na nákup různého materiálu a hraček.
- b) Na nákup materiálu, hračky hradí ZŠ.
- c) Slouží jako poplatek pro ZŠ.
- d) Nevím.

14. Zdá se Vám dostatečné množství peněz, které za školní družinu platíte za měsíc?

- a) Ano, mělo by to dostatečně pokrýt všechny náklady.
- b) Ano, ale zřejmě to ne zcela pokryje všechny náklady.
- c) Ne, klidně bych/om připlatil/i.
- d) Nevím.

15. Přináší Vaše dítě domů ze školní družiny výrobky? (výtvarné, rukodělné..)

- a) Ano, často.
- b) Ano, někdy.
- c) Ne.
- d) Nevím.

16. Znáte osobně vychovatelku, či vychovatele ve Vaší školní družině?

- a) Ano, dobře.
- b) Ano, částečně.
- c) Ne, vůbec.

17. Jaká je vaše komunikace s vychovatelkou/vychovatelem ve Vaší školní družině? (telefon, osobní kontakt)

- a) Jsme spokojeni.
- b) Nejsme spokojeni.
- c) Nemůžeme posoudit.
- d) Nevím

18. Myslíte, že Vaše dítě navštěvuje školní družinu rádo?

- a) Ano.
- b) Ne.
- c) Nevím

Volný čas Vašich dětí

19. Vídá se Vaše dítě, které navštívuje školní družinu s kamarády i ve volném čase ve školním týdnu?

- a) Ano, často po příchodu ze školní družiny.
- b) Ano, někdy.
- c) Velmi málo.
- d) Ne.

20. Vídá se Vaše dítě, které navštívuje školní družinu s kamarády i ve volném čase o víkendu?

- a) Ano, často.
- b) Ano, někdy.
- c) Velmi málo.
- d) Ne.
- e) Nevím.

21. Navštívuje Vaše dítě nějaký kroužek, či zájmovou aktivitu?

- a) Ano, hned několik.
- b) Ano, jednu.
- c) Ne.
- d) Nevím.

22. Jakou? (Možnost zakroužkování více možností)

- a) Hudební.
- b) Sportovní.
- c) Výtvarnou.
- d) Rukodělnou.
- e) Naučnou (jako včelařství apod.)
- f) Taneční.
- g) Jinou.

23. Kde má Vaše dítě zájmovou činnost?

- a) V blízkosti domova.
- b) Musí dojíždět.
- c) Na základní škole.

Ještě jednou děkuji za ochotu a Váš čas strávený vyplňováním.

